

3647 SAYILI VE 2008 (3647/2008) TARİHLİ YUNANİSTAN VAKIFLAR YASASI VE UYGULAMALARI

*Yrd. Doç. Dr. Turgay CİN**

GİRİŞ

Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunları; a) Kıbrıs, b) Adalar (Ege Denizi ve c) Azınlık sorunları olmak üzere üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Avrupa Birliği üyesi Yunanistan vatandaşı Yunanistan'daki Türk azınlığın en önemli sorunlarını Yunanistan'ın taraf olduğu ve yükümlülük altına girdiği antlaşmalar çerçevesinde ve yine önem sırasına göre; aa) Başmüftülük, Müftülükler, bb) Vakıflar cc) Eğitim ve öğretim sorunları olarak saymaya başlayıp uzun bir liste oluşturabiliriz¹. Burada bu sorunlardan, Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın vakıflar sorunu ile ilgili olarak 2008 tarihli vakıflar yasası irdelenmeye çalışılacaktır.

Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın vakıflar sorununun çok önemli, kritik meselelere işaret etmesinin nedeni, azınlığın var olabilmesi ve ekonomisi ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de eğitim deyince herhalde ekonominin önemi akla hemen gelmektedir. Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık, çoğunluğu vakıf olan

* Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Devletler Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. e-posta: turgay.cin@ege.edu.tr

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. CİN, T. (2009). "Batı Trakya Türklerinin Hukuki Statüsü, Sorunları ve Avrupa Birliği". Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, s. 147vd.; CİN, T. (2009) "The current problems of the Turks of Western Thrace in Greece as member of the European Union". Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 4, s. 1527 vd.

okulların giderleri ile öğretmenlerin maaşlarını vakıfların gelirleriyle karşılamaya çalışmaktadır. Diğer taraftan Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın bütün konu ve sorunlarının kaynağını yine önem sırasına göre üç düzlemde ele almamız gerekmektedir. Bunlar; aaa) Yunan hükümetlerinin ve dolayısıyla Devletin/Yunan Devletinin iç politikası (yürütme, yasama, yargı), bbb) Yunan Devletinin dış politikası ve ccc) Müslüman Türk azınlığın iç örgütsel ve kurumsal yapısıdır. Yunanistan'daki Müslüman Türk vakıfları, Osmanlı Devleti döneminde tamamen Kutsal İslâm hukukuna göre kurulmuş bulunan ve Yunanistan'ın antlaşmalarla yükümlülük altına girdiği özel bir statüsü bulunan, bu statüsü günümüzde Avrupa Birliği hukuku çerçevesinde yaşatılması ve korunması gereken esasen Türkiye devleti tüzel kişiliğine ait Yunanistan vatandaşı Müslüman Türklerin mal varlıkları, kültürel varlıklarıdır. Yunanistan'daki Yunanistan vatandaşı Müslüman Türklere ait olan özel, özerk azınlık okullarının çoğu tekrarlayalım ki vakıf statüsündedir. Bunlar da esasen Türkiye Cumhuriyetinin Yunanistan'daki eğitim ve öğretim kurumlarıdır. Bu durum başta Lozan Barış Antlaşması ile yürürlükteki diğer antlaşmaların hükümlerinin gereğidir. Diğer taraftan Yunanistan'daki Türk azınlığın vakıflarla ilgili sorunları Başmüftülük, Müftülükler ve Yunanistan'daki Türk azınlık okullarında yaşanan sorunlarla birlikte ele alınmalı, değerlendirilmeli ve düşünülmelidir.

Azınlıklar sosyolojik, siyasi ya da hukuki birer olgu olarak ortaya çıkmaktadırlar. Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık, Yunanlıların iddiasına göre, Yunanistan tarafından resmen ve hukuken tanınan Yunanistan'daki tek "dini azınlıktır". Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın Türk milli kimliği, Lozan Barış Antlaşmasınının 45. maddesi öne sürülerek, Yunanistan tarafından ısrarla tanınmamaktadır ve reddedilmektedir.

Yıllardan beri Yunanistan vatandaşı Müslüman Türkler ile Yunanistan hükümetleri arasında yaşanan tek sorun yukarıda da ifade edildiği üzere sadece vakıfların işletilmesi ve yönetimi ile ilgili değildir. Konumuzla ilgili olarak özellikle bu sorun yani vakıfların işleyişi, yönetimi, denetim biçiminden ve vakıf yönetim kurulu üyelerinin Yunan hükümetlerince, Müslüman Türk cemaatin görüşü alınmadan ve antlaşmalara aykırı bir biçimde cemaat tarafından özgür iradeleriyle seçilmeksizin doğrudan Ortodoks Hıristiyan

Yunan makamlarınca keyfi olarak atanmasından kaynaklanmaktadır. Aslında 1967 yılından önce Müslüman Türk cemaat, illerde “Cemaat Reisini” ve “Cemaat Yönetim Kurulu” üyelerini kendisi ve özgür iradesiyle seçmekteydi. Yunanistan’ın devletler hukuku bakımından yükümlülük altına girdiği bu idari özerklik uygulaması, 1967’den itibaren vakıf yönetimine indirildi. Bahse konu bu Yönetim Kurullarının üyeleri Ortodoks Hıristiyan Yunan makamlarınca keyfi bir biçimde atanmaya başlandı. Aşağıda görüleceği gibi, günümüzde de bu durum Müslüman Türk Cemaatin tüm itirazlarına rağmen ve yürürlükteki 2008 tarihli yasaya rağmen devam etmektedir. Yunanistan’daki vakıfların bu atanmış kişilerce kötü yönetilmesi vakıf mülklerinin satılmasını, vakıf mülklerinin azalmasını, dolayısıyla vakıf gelirlerinin azalmasını ve vakıfların “ekonomik özerkliğinin” ortadan kaldırılmasına vakıf arazilerinin gasp edilmesine neden olmuştur ve olmaktadır.

Yunanistan’da “vakıf”, Yunanca tabiri ile “vakufia” denilince Müslüman Türklerin İslâm hukukuna göre Osmanlı döneminde kurdukları ve sahip oldukları günümüz Müslüman Türk azınlık vakıfları anlaşılır. Ortodoks Hıristiyanların “yardım kurumları” anlaşılmaz. Yunanistan’da mevcut bu iki müesseseye ile ilgili olarak, Türkiye’dekinin aksine ayrı ayrı hukuki düzenlemeler mevcuttur. Türkiye’de kavram kargaşası vakıflarla ilgili olarak da devam etmektedir. Azınlık vakıflarıyla² diğer vakıflar birbirine karışmıştır ve bir kargaşa mevcuttur. Bu kavram kargaşası azınlık vakıfları yerine, yanlış olarak “cemaat vakıfları” kavramının kullanılmasıyla daha da karmaşık bir hal almaktadır.

“Cemaat veya cemaât” kavramı, Türkçe sözlükte “Bir dinden ya da bir soydan olanların topluluğu, bir imama uyup namaz kılan kişiler” olarak tanımlanmaktadır³.

Türkiye’de “Cemaat Vakıfları”, dediğimizde ise “Cumhuriyet öncesinde gayrimüslim Türk vatandaşlarının oluşturduğu azınlık “hayır kurum-

² Bugün Türkiye’de hatalı olarak “cemaat vakıfları” olarak anılan ve kabul edilen Ortodoks Hıristiyan Rum “yardım kurumları”nın gerçek anlamda “vakıf” olmadıklarına ilişkin yazı hakkında bkz. **Siyavuşoğlu**, N. “Cemaat Vakıfları Sendromu” <http://www.mmvakder.org.tr/yazilar.asp?id=1> (31.03.2012).

³ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 403, Ankara 1981, s. 154.

ları” anlaşılmaktadır. Bunların 1936 yılında; düzenledikleri beyannameler ile Vakıflar Genel Müdürlüğündeki kütüğe tescil ve kayıtları yapılmıştır. Böylece, Osmanlıdaki cemaatlere ait bu hayır kurumları ‘vakıf’ olarak kabul edilmişlerdir⁴. Burada önem arz eden husus; Cumhuriyetle birlikte kavramın doğru olarak ve Lozan Barış Antlaşmasında kabul edildiği şekliyle hukuk terminolojisine uygun bir biçimde “azınlık hayır kurumları” olarak ifade edilmesi gerekir.

“Azınlık” kavramının; sosyolojik ve hukuki boyutu olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, sosyolojik olarak azınlık, “Bir toplulukta herhangi bir nitelik bakımından ayrı ve ötekilerden sayıca az olanlar ya da bunların bu durumu, çoğunluk karşısı, ekalliyet, bir ülkede egemen ulusa göre ayrı soydan ve sayıca az olan topluluk” olarak tanımlanmaktadır⁵. Azınlık, olmanın altında psikolojik ya da sosyolojik olarak “farklı olma, ayrı olma, yabancılık hissetme⁶” ya da yabancı olma, yabancılık unsuru bulunmaktadır. Türk soyundan ve kültüründen olan Yunanistan’daki Müslüman Türkler, 1830 yılında Türklere isyan ederek kurulan Yunanistan ülkesinde, Yunanistan vatandaşı olarak yaşamak durumunda kaldılar. Böylece Yunanistan Devleti ile hukuki ve siyasi bağ kuruldu. Yunanistan “vatandaşı” oldular. Fakat Yunanistan’da, Yunanistan Devletini kuran, kurucu unsur olan “Yunan milli” kimliği ve “Ortodoks Hıristiyan” dini kimliğinden sosyolojik, kültürel, tarih ve soy, ırk bakımından farklı oldukları ya da kendilerini psikolojik olarak farklı ve yabancı hissettikleri ve böyle tanımladıkları için, Müslüman Türk oldukları, Ortodoks Hıristiyan olmadıklarından, bir “yabancılık unsuru” bulunduğundan “yabancı” kavramı ile tanımlanmaları hukuken mümkün olmadığı için Yunanistan ülkesinde, Yunanistan vatandaşı olarak yaşamakta olmaları

⁴ <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=38> (31.03.2012).

⁵ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı 403, Ankara 1981, s. 78; Türk Dil Kurumu internet Sayfası, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA> (31.03.2012).

⁶ **Çevik, A.** (2007). “Azınlık Psikolojisi ve Yunanistan’da Yaşayan Türk Azınlık”, Asam/Avrasya Dosyası, Cilt: 13, Sayı: 2, s. 253.

rından, Yunanistan Devleti tüzel kişiliği ile siyasi ve hukuki bağ “vatan-
daşlık” bağı -ki Yunanistan hukuk literatüründe “yabancılık unsuru” olması
nedeniyle, Yunanistan’daki Türkler için “uyruk” terimi kullanılmaktadır⁷-
kurulduğundan, hukuken “yabancı” demek mümkün olmadığından bunun
yerine hukukta Birinci Dünya Savaşıyla birlikte ortaya çıkan ve kabul edilen
hukuki nitelikli bir kavram olan “azınlık” kavramı kullanılmaktadır. Hukuk
bakımından, azınlık kavramının bütün devletlerce kabul edilen ve bütün
devletleri bağlayıcı, evrensel nitelikli bir tanımı henüz mevcut değildir⁸.

Batı Trakya’daki Müslüman Türk vakıfları, 1923’ten önce İslâm
hukuku hükümlerine uygun bir biçimde kurulmuş gerçek vakıflardandır.
Vakıf, bir şeyin Allah’ın mülkü gibi sayılmak ve yararlanma hakkı halka ait
olmak üzere, her tür temlikten uzak bulundurulmuş mülklere⁹. Vakıfların
mülklerinden elde edilen gelirlerin azınlığın, Yunan yönetimine karşı
ekonomik bağımsızlığının, özgürlüğünün ve özerkliğinin yegâne teminatıdır.

Müslüman Türk kültür yaşamında ve tarihinde vakıflar, sosyal dayana-
nışmada çok önemli roller üstlenmiş, günümüzde de bu rolünü, eğer
Yunanistan izin verirse, Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlık için ifa
etmeye devam edebilecektir. Osmanlı döneminde, bugün sosyal devletin
yerine getirmek durumunda olduğu pek çok kamu hizmeti vakıflar eliyle
yapılmaktaydı¹⁰.

⁷ **Cin**, T. (2003). “Yunan Vatandaşlık Yasasına Göre Yunan Asıllılığının
(Vatandaşlığının) Kazanılması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
Cilt: 5, Sayı: 2.; **Cin**, T. (2006). “Yunanistan’da Milli Kimlik Anlayışının Hukuki
Boyutları ve En Temel Bir İnsan Hakları İhlali Örneği” İzmir Barosu Dergisi, Yıl:
71, Sayı: 3. s. 142 vd.

⁸ Azınlık kavramı için bkz. **Cin**, T. (2003). Yunanistan’daki Müslüman Türk
Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara:
Seçkin Yayınevi, s. 196.

⁹ **Fendoğlu**, H. T. (1992). “Önceki Hukukumuzda ve Batı’da Din Özgürlüğü Teori
ve Uygulaması”, Türkiye Günlüğü, Sayı: 21, Kış -1992, s. 174; **Cin**, (2003).
Yunanistan’daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü
(Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 196.

¹⁰ **Ertaş**, Ş. (2001). “Osmanlıda Mülkiyet, Yaşama ve İnanç Özgürlüğü”, Prof. Dr.
İrfan BAŞTUĞ Armağanı, Yayınlayan: Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Ankara: Seçkin

I. OSMANLIYA AİT ARAZİLERİN YUNAN DEVLETİNDEKİ HUKUKİ STATÜSÜNÜ BELİRLEYEN DEVLETLERARASI BELGELER

25 Mart 1821’de Osmanlı Devletine ve Türklere karşı isyan edilerek kurulan Yunan Devletinde, Osmanlı Devletinden intikal eden araziler yüzünden çok sayıda sorunlar ortaya çıkmıştır. Vakıf arazilerinin devamlılığı, birleştirme, intikal ve “ferâğ müsaadesinden masun tutulmaları” niteliği gereği kutsal İslâm hukukuna tabi olmalarındandır. “Res divines juris” yani kendi rızası ile ticaret ya da trampa vakıflar hakkında kabul edilmemektedir. Böylece öncelikle ortaya çıkan arazi sorunlarının çözümünde “kazanılmış hak” ilkesi, başka bir deyişle Osmanlı hukuk sisteminin uygulanması, yeni kurulan Yunan Devletinde de benimsendi¹¹.

Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlığın vakıflarının ve gelirlerinin hukuki statüsünü belirleyen düzenlemeler, Yunanistan’ın taraf olduğu protokol ve antlaşmalar -uluslararası hukuk- ile iç hukuk olmak üzere ve ikisi de ihmal edilmeden birlikte ve aynı zamanda ele alınması ve değerlendirilmesi gereken konulardır. Yunanistan’da çıkarılacak yasaların, Yunanistan’ın taraf olduğu antlaşmalara uygun olması gerekmektedir. Bunun nedeni Yunanistan Anayasasının 28. maddesidir.

Devletler genel hukuku bakımından Yunanistan’daki Müslüman Türk cemaatinin vakıflarının hukuki durumunu belirleyen antlaşmalar 1980 tarihli ve 1723 sayılı Yunan Yargıtay’ının¹² “Müftülerin yargılama görev ve

Yayınevi, s. 64; CİN, T. (2003). Yunanistan’daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 197.

¹¹ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

¹² Yunanistan Yargıtay’ının 1980 yılında 1723 sayılı (1723/1980) “Müftülerin Yargılama Yetkisi” ile ilgili verdiği bir kararın konumuzla ilgili bölümünün Yunancadan Türkçeye çevirisi aynen aşağıdaki gibidir; “... Yunanistan’da oturan Yunan uyruklu Müslümanlara belli bazı hukuki ilişkilerinde kutsal İslâm yasalarının uygulanmasının nedeni; Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 2 Temmuz 1881 Sözleşmesi ile a) 1 / 14 Kasım 1913 Atina Antlaşması (11. madde),

yetkilerine ilişkin” verdiği kararda; 1881 İstanbul, 1913 Atina, 1920 tarihli Yunanistan’daki azınlıkların korunmasına dair Sevr ve 1923 Lozan Barış Antlaşmaları olarak sayılmaktadır. 1980 yılında Yunan Yargıtay’ının verdiği bu kararda sayılan ve Yunanistan’ın taraf olduğu antlaşmaların önemi; Yunanistan’daki Yunanistan vatandaşı Müslüman Türk azınlıkla ilgili çıkarılacak olan yasaların birbirini tamamlayan, çelişmeyen bu dört (4) antlaşmaya ayrıca uygun olma zorunluluğunun bulunmasıdır ve antlaşmaların hukuken bağlayıcı nitelikte olmasıdır. Avrupa Birliği üyesi Yunanistan’daki Müslüman Türklerin hukuki statüsü, Yunanistan’ın taraf olduğu ikili ve çok taraflı (Türkiye ve diğer devletlerle akdettiği) antlaşmalar ile Avrupa Birliği müktesebatı olarak ele alınıp incelenebilir.

Sonuç olarak Avrupa Birliği üyesi Yunanistan, ülkesinde yaşamakta bulunan Müslüman Türklerin azınlık hakları ve konumuzla ilgili olarak vakıflarla ilgili olarak yukarıda saydığımız, bugün de geçerli ve halen yürürlükte bulunan aşağıdaki şu temel antlaşmalarla yükümlülük altına girmiş bulunmaktadır.

A. 1829 Tarihli Londra Protokolü

10/22.03.1829 tarihli Londra Protokolünde, Osmanlı Devletine ait bulunan fakat yeni kurulan Yunan Devletinin eline geçmiş olan taşınmaz mülkler; “kamu” ve “özel” mülkler olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Bu ayrım ile birlikte Yunanistan Devleti, “tamamen özel mülkiyet” veya “kazanılmış hak” niteliğindeki Müslüman Türklere ait arazilerle ilgili olarak tazminat

b) 1920 Sevr ve c) 1923 Lozan Antlaşmalarıdır. Bütün bu antlaşmalar da sırasıyla şu Kanun Hükmünde Kararnamelerle onaylanmıştır: $\Xi \Lambda Z'$ sayı ve 11 Mart 1882 tarihli (maddeler 3., 8.), $\Delta \Sigma \Gamma'$ sayı ve 14 Kasım 1913, 29 Eylül / 30 Ekim 1923 (14/1 madde) ve 25 Ağustos 1923 (42. ve 45. maddeler)...” Bahse konu antlaşmaların yürürlükte olup, olmadığı konusundaki tartışma için bkz. **Cin**, T. (2007). “Batı Trakya’da Mevcut Müftülükler Sorununa İlişkin Yunanistan Danıştay Kararlarının Tahlili”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, s. 65 vd.; Ayrıca ilgili Yunanistan Yargıtay kararının Türkçe metni için bkz. **Cin**, T. (2009). Yunanistan’daki Türk Azınlığın Hukuki Özerkliği (Müftülük Meseleleriyle İlgili Yunan Yargıtay ve Danıştay Kararları ve Diğer Belgeler), Ankara: Orion Kitabevi.

ödeme yükümlülüğü altına girmektedir¹³. Kazanılmış hak kavramı ise, daha ileri bir biçimde a) tasarruf hakkı ve b) “mirasın yönetimi” için tazminat ödeme biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı Devletine ait araziler, yeni kurulan Yunan Devletinde, kamu malı niteliği kazanmaktadır¹⁴. Diğer taraftan 1829 tarihli Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti Yunanistan’ın bağımsızlığını tanımak zorunda bırakılmıştır.

B. 1830 Tarihli Londra Protokolü

25 Mart 1821’de Türklere karşı başlatılan isyanla birlikte kurulan Yunanistan Devleti, Avrupa’da ve Balkanlarda ilk milli devlet olarak kabul edilmektedir. 03.02.1830 tarihli “Yunanistan’ın Bağımsızlığı Hakkındaki” Protokol ile Avrupa’da ve bütün dünyada ilk “Bağımsız Yunan milli devleti” hukuken ve resmen kurulmuş ve tanınmış oldu. Yunanistan Devletinden daha sonraları Avrupa’da; Belçika, İsviçre devletleri kuruldu. İtalya Devleti 1870’de, Bulgaristan Devleti ise 3 Mart 1878’de kurulmuştur.

1830 tarihli protokolle kurulan yeni Yunan Devleti, bu protokol gereği, Osmanlı Devletinde vakıf kategorisindeki bütün mülkler, hiçbir tazminat ödeme yükümlülüğü altına girmeden katı bir biçimde Yunan Devletinin mülkiyetine geçmiştir¹⁵. Büyük devletler, Mayıs 1832’de yapılan bir antlaşma ile Yunanistan Devletinin bu bağımsızlığının Osmanlı Devletince de tanınmasını sağladılar.

C. 1881 Tarihli İstanbul Barış Antlaşması

Osmanlı Devleti ile Türk Yunan sınırlarının Tesalya’da düzenlenmesine ilişkin 2 Temmuz 1881 tarihli İstanbul Barış Antlaşması 24 Mayıs

¹³ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

¹⁴ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

¹⁵ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

1881’de Bab-ı Âli (Sublime Porte) ve Berlin Antlaşmasını imzalayan devletlerin temsilcileri arasında imzalandı. Antlaşmasının 18. maddesinin icrası bağlamında, Yunan Kralı ve Osmanlı İmparatoru, bahse konu Antlaşmadan kaynaklanan bir metin hazırlamaya ve imzalamaya karar verdiler. Yunan Kralı Majestesi A. G. Kundurioti’nin, elçisi ve Osmanlı İmparatorunun Orta Elçisi, Osmanlı İmparatoru Majestesi Mahmut Server Paşa, Şura-ı Devlet Başkanı aşağıdaki hükümlere karar verdiler. 1881 tarihli Barış Antlaşması¹⁶ Yunanistan’a terk edilen topraklar üzerindeki Müslümanların haklarını güvence altına almaktadır. Antlaşmanın 3. maddesi Yunanistan’daki Müslümanların hayat, mal, onur, din ve geleneklerinin saygı göreceği, bu kişilerin Yunan kökenli Ortodoks Hıristiyanlarla aynı medeni ve siyasî haklara sahip olacakları belirtilmektedir. 3. maddenin çevirisi aynen şöyledir;

“Yunanistan’a devredilen yerlerdeki ahalinin hayatı, mal varlığı, onuru, dini, örf ve adetleri Yunanistan yönetimi altında kalacak ve titiz bir şekilde gözetilecektir. Bu kişiler Yunan asıllı kişilerle aynı medeni ve siyasi haklara tam olarak sahip olacaklardır.”

Bahse konu antlaşmanın 4. maddesine göre ise Müslümanların çiftlikleri, otlakları, meraları, kışlakları, ormanları, her türlü toprak ve diğer taşınmaz malları üzerindeki mülkiyet hakları, ister özel kişilere isterse cemaate ait olsun, Osmanlı İslâm hukukuna dayanan ferman, tapu ve diğer belgeler geçerli sayılacak ve korunacaklardır. Vakıflardan elde edilecek olan gelirlerle cami ve okulların ve kuruluşların ihtiyaçları karşılanacaktır. Vakıf mallarının mülkiyet hakları da söz konusu 4. madde hükümleri ile korunmaktadır. 4. madde aynen şöyledir:

“Yunanistan’a terk edilen topraklarda Osmanlı kanunlarıyla veya fermanlarla, (hodjets), tapu ve diğer belgelerle kişilere veya mahalli idareler tarafından sahip olunan çiftlikler ile otlaklar, meralar, kışlaklar, ormanlar ve

¹⁶ 1881 tarihli İstanbul Barış Antlaşmasının Fransızca ve resmi olmayan çevirisi için bkz. **Cin**, T. (2003). Yunanistan’daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 420 vd.

her türlü arazi ile taşınmazların mülkiyet hakkı Yunan hükümeti tarafından kabul edilecektir.

“Mülkiyet veya vakıf malları, camiler, medreseler, okullar ve diğer hayır kurumları ve hasenat binalarının, vakıf mallarının bakımına ayrılan malların mülkiyeti de aynı şekilde tanınacaktır.”

1881 tarihli İstanbul Barış Antlaşmasınının 6. maddesinde, Yunanistan'daki hiç kimsenin yasayla kararlaştırılmış kamu yararı nedeni dışında ve tazminatsız mülkiyetinden yoksun bırakılamayacağı, hiçbir mal sahibinin toprağını köylülere satmaya zorlanamayacağı hüküm altına alınmış bulunmaktadır. 6. madde aynen aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse mülkiyet hakkından mahrum bırakılamaz, sadece yasa ile belirlenmiş hal ve durumlarda adil ve önceden hesaplanmış bedel karşılığında usulüne uygun bir şekilde kamu yararı amacıyla mülkiyet hakkından yoksun kılınabilir.

“Hiç bir malik ne mallarını çiftçiye veya üçüncü kişilere satmaya ne de bir bölümünü onlara bırakmaya zorlanamaz. Aynı şekilde malikler ve çiftçiler arasındaki ilişkilerde hiç bir değişiklik yapılamaz, meğerki Krallıkta herkese uygulanabilir genel bir yasa olsun. Terk edilmiş topraklarda taşınmazları ellerinde bulunduran Krallık dışındaki malikler taşınmazlarını kiraya verebilirler veya üçüncü kişilere kullandırabilirler.”

Antlaşmanının 8. maddesi; Yunanistan'daki Müslüman cemaatin dinlerini özgürce uygulayabilmelerine ilişkindir. Mevcut ya da bundan sonra Yunanistan'da oluşacak olan Müslüman cemaatlerinin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi bu madde hükmü ile tanınmaktadır. Bunlara ait fonlara ve gayrimenkullere dokunulamayacağı bahse konu maddede düzenlenmektedir. Yunanistan'daki Müslüman cemaatin dini konulardaki manevi önderleriyle olan ilişkilerine hiçbir şekilde dokunulamayacaktır ve yerel kutsal İslâm mahkemeleri Osmanlı döneminde olduğu gibi sadece dini konularda yetkilerini sürdürecektir. Madde hükmü şöyle kaleme alınmıştır:

“Yunanistan'a bırakılan (terk edilen) topraklar üzerinde yaşayan Müslümanlara ibadet özgürlüğü tanınır. Var olan veya ileride oluşacak olan Müslüman toplulukların organizasyonunun (örgütlenmesine) ve

hiyerarşisine hiçbir hanel getirilmeyecektir ne temel yönetimlerine ne de onlara ait olan taşınmazlara zarar verilmeyecektir.

“Bu toplulukların din konusunda manevi liderleri ile ilişkilerine hiçbir engel konulamayacaktır.

“Yerel Şer-i Mahkemeler sadece dini yargılama yapmaya devam edeceklerdir.”

Bu antlaşma, bahse konu antlaşmanın 18. maddesi gereği Yunanistan ve Osmanlı İmparatorluğu arasında İstanbul’da, 2 Temmuz 1881’de yapılan bir antlaşmayla her iki Devlet tarafından da onaylandıktan sonra yürürlüğe konmuştur.

D. 1913 Tarihli Atina Barış Antlaşması

“Kişiliği, büyüklüğü, alâmeti olan Yüce Padişah ile saygıdeğer Yunan Kralı aralarında uğurlu bir barış ve dostluk ilişkisi kurmak ve bunu pekiştirmek, iki devlet arasındaki doğal ilişkilerin yeniden kuruluşunu kolaylaştırmak isteği ile duygulu olarak bir sözleşme yapılmasına karar vermişler ve bunun için:

“Yüce Padişah Galip Kemali Beyi ve Saygıdeğer Yunan Kralı Dışişleri Bakanı Bay D. Panes’i delegeliğe atamışlardır. Anılan delegeler usulüne uygun hazırlandığı saptanan yetki belgelerini karşılıklı olarak verdikten sonra aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır.”¹⁷

1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasının 2. maddesine göre, iki devlet arasında daha önce yapılmış veya yürürlüğe konmuş bulunan bütün antlaşmaları tekrar gündeme getirmekte ve azınlık hakları bakımından 1830 ve 1881 metinleri bir kez daha teyit edilmektedir. Söz konusu 2. maddeye göre, Antlaşmaya ekli 3 Numaralı Protokol Yunanistan’ın bütün ülkesinde geçerli olacaktır. Bahse konu 2. madde aşağıdaki gibidir:

¹⁷ Bkz. 1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasının Türkçe metni için bkz. **Kılıç, H.** (1992). Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar, Önemli Belgeler ve Bildiriler (Bugünkü Türkçe ile Tam Metinleri), T.C. Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Başkanlığı Yayını, s. 11 vd.

“Diplomatik ilişkilerin son bulması sırasında devletlerarasında yapılmış veya yürürlükte bulunan antlaşmalar, sözleşmeler ve anlaşmalar, bu antlaşmanın imzasından itibaren tümüyle tekrar yürürlüğe girecek ve her iki hükümet ile uyruklarında bulunan kimselerin savaştan önceki durumları yeniden tesis edilecektir.

“İşbu sözleşmeye ekli üç sayılı protokol Yunanistan’ın tüm ülkesinde uygulanacaktır.”

1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasınının 11. maddesinde, Yunanistan’a bırakılan topraklarda oturanların hayat, mal, şeref, din ve gelenekleri güvence altına alınmaktadır. Bunların Yunan vatandaşlarıyla aynı medeni ve siyasî haklardan yararlanacakları, dinlerini açıkça uygulayabilecekleri 11. maddede düzenlenmektedir. Bu madde gereği Yunanistan’daki camilerde Halife olarak Padişahın ismi hutbelerde okunmaya devam edecektir. Bahse konu 11. maddeye göre, mevcut veya oluşacak Müslüman cemaatin özerkliğine ve hiyerarşik yapısına, sahip oldukları gayrimenkullere dokunulmayacaktır. Müslüman cemaat ile manevi önderleri arasındaki ilişkilere, Yunanistan Devleti karışamayacaktır. Başmüftü ve Müftüler İstanbul’daki Şeyhülislamlık -günümüzde Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı- makamına bağlı olacaklardır. Müftüler, Müslüman ahali tarafından özgürce seçilecektir. Başmüftü ise, Yunanistan’daki bütün Müftülerin bir araya gelerek aralarından seçecekleri üç aday arasından Yunan Kralı -günümüzde ise Yunanistan Cumhurbaşkanı- tarafından seçilip, atanacaktır¹⁸. Müftüler sadece dini konularla ve vakıfların yönetimi ile ilgili konularda denetim yetkisine sahip değil, Müslümanların evlenme, boşanma, nafaka, miras, velayet ve vesayet ile ilgili konularında da yetkili olacaklardır. Müftülerin kazai/yargı kararları derhal Yunan makamlarınca uygulamaya konulacaktır. Söz konusu 11. madde aynen şöyledir:

“Yunanistan’a terk edilen toprakların halkından Yunan idaresi altında kalacak olanların can ve mallarıyla namus, din, mezhep ve adetlerine tam

¹⁸ Çok önemli bir nokta; Yunanistan’daki Başmüftünün seçim yöntemi ile Türkiye’deki Başpiskoposun (Vartholemeos’un) seçim usulü paralellik arz etmektedir.

bir özen ve saygı gösterilecek ve bu halk kesimi Yunan kökenli olan Yunan vatandaşların taşıdıkları medeni ve siyasi hakların tümüne sahip olacaklardır.

“Hutbelerde yüce Padişahın adının anılmasına devam olunacaktır. Bugün için kurulu bulunan veya ileride kurulacak olan İslâm Cemaatinin özerk kuruluşlarına ve bunların alt kuruluşlarına ve bunlara ait para ve malların yönetimine kesinlikle noksan getirilmeyecektir ve toplum İslâm Cemaatinin Başkentte (İstanbul’da) bulunan yüce meşihat (Şeyhülislâmlık) makamına tabi bulunacak olan dini başkanları ile olan ilişkilerine de kesinlikle noksanlık getirilmeyecek ve Başmüftünün atanması (Beraatının verilmesi) yüce Şeyhülislâmlık katınca yapılacaktır.

“Müftülerden her biri kendi yetki alanı içindeki Müslüman seçmenler tarafından seçilecektir.

“Başmüftü, Yunanistan’daki bütün Müftülerden oluşan bir seçim kurulu tarafından seçilecek ve belirlenen üç aday arasından Yunan Kralı tarafından atanacaktır.

“Yunan hükümeti, Başmüftünün seçimini İstanbul’daki Yunan Elçiliği ile yüce Şeyhülislâmlık katına duyuracak ve Şeyhülislâm tarafından tasdik edilmiş olan Başmüftü, memuriyet görevini yerine getirmesi için, diğer Müftüler üzerinde egemenlik ve fetva verme yetkisine sahip olacaklardır.

“Müftüler, sadece din işleri üzerindeki yetkileri ile Vakıf emlakinin idaresi ve denetim işlerinden başka evlenme, boşanma, nafaka, vesayet, rüşd/erginlik Müslümanlara ait vasiyet işleri, miras ve tevliyet gibi konularda Müslümanlar arasındaki uyuşmazlıklar hakkında hüküm verme yetkisini taşıyacaklardır.

“Müftüler tarafından düzenlenen ilâmlar (kesinleşmiş kararlar) Yunan yetkili daireleri tarafından icra edilecektir.

“Miras işlerine gelince, Müslümanlardan bu işle ilgili olan taraflar aralarında anlaşsınlar, sonra hakem sıfatıyla Müftüye başvurabilirler. Bu şekilde verilecek hakem kararına karşı yerel mahkemelere yapılacak her türden başvurular kabul olunacaktır. Meğerki aksini kanıtlayacak açık bir belge ve şart buluna.”

1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasınının 12. maddesinde, Yunanistan’a bırakılan arazilerdeki Müslüman cemaate ait her türlü vakfın güvence altına

alındığı, bunların Müslüman cemaatince yönetileceği belirtilmektedir. Vakıfların hukuki rejimi, ancak kamu ihtiyacı söz konusu ise, tazminatı da peşin ödenmek koşuluyla değiştirilebilecektir. Eğer, Müslüman cemaatin çeşitli din ve hayır kuruluşları yeterli gelirden yoksun kalacak olursa, Yunan Devleti parasal yardımda bulunacaktır. 12. madde aynen şöyledir:

“Terk edilen arazide bulunan icare-i vahideli, İcareteynli, mukataalı Vakıflara, askeri işgal zamanında Osmanlı kanunları ile belirli sınırlara sahip oldukları durumda ister mazbut, ister mülhak, ister müstesna vakıf olsun saygı gösterilecek ve bunlar terk olunan arazideki İslâm cemaati tarafından yönetilecek ve anılan cemaat mütevellileri ile (vakıf yöneticisi), vakıf gelirlerinden yararlananların hakları tanınacaktır.

“Yunanistan’a bırakılan arazideki, belde, kasaba ve köylerde bulunan gelirler Osmanlı ülkesinde bulunan dini ve Hayri kuruluşlara tahsis edilmiş olan tüm mazbut ve mülhak vakıf malları dahi Vakıflar Bakanlığınca satılincaya kadar, anılan İslâm cemaati tarafından yönetilecektir. Vakıf gelirlerinden yararlananların anılan vakıf üzerindeki haklarına sözü edilen Bakanlıkça saygı gösterilecektir.

“Vakıfların yönetim biçimi önceden bir para ödenmedikçe değiştirelemeyecektir.

“Vakıf vergisi kaldırıldığından, bu kaldırma nedeniyle Yunanistan’a bırakılan arazideki tekkelerle, cami, medrese, okul, hastaneler ve diğer dini ve Hayri kuruluşlardan bazıları, ileride yönetimlerine yeterli gelirlerden yoksun kalacak olurlarsa Yunan Hükümeti bunun için gerekli ödeneği verecektir.

“Bu madde hükümlerinin yorumu ve uygulanması konusunda ortaya çıkacak tüm uyuşmazlıklar, Lahey Hakem Mahkemesine başvurularak çözümlenecektir.”

1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasının konumuzla ilgili 3 Numaralı Protokolü¹⁹ aynen aşağıdaki gibidir;

¹⁹ 1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasının 3 Numaralı Protokol metni için bkz. **Kılıç, H.** (1992). Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar, Önemli Belgeler ve Bildiriler (Bugünkü Türkçe ile Tam Metinleri), T.C. Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Başkanlığı Yayını, s. 18 vd.

- “8. Başmüftü, seçilen Müftülerin din kurallarına göre saptanacak bütün nitelikleri taşıyıp taşımadıklarını araştırır.
- “9. Müftüler, sadece Yunan Krallığı Anayasasınının 88. Maddesi hükümlerine göre görevden uzaklaştırılabilecektir.
- “10. İslâm cemaatini gözetmek ve vakıfları yönetmekle yükümlü bulunan Başmüftünün başlıca görevlerinden biri de onlardan hesap isteyerek bunlara ait muhasebe cetvellerini hazırlamaktır.
- “11. Kamu yararına olduğu anlaşılmadıkça ve önceden peşin ve yeterli bir ödeme yapılmadıkça hiçbir vakıf yeri kamulaştırılamayacaktır.
- “12. Bütün İslâm mezarlıkları vakıf emlakı sayılacaklardır.
- “13. İslâm cemaatinin tüzel kişiliği tanınmıştır.
- “14. Müftülerce düzenlenen ilâm ve belgeler Başmüftü tarafından incelenecek ve Başmüftü bunları dinsel kurallara uygun bulduğu takdirde onaylayacaktır.”

E. 1920 Tarihli Sevr Antlaşması

Yunanistan’daki azınlıkların korunmasına ilişkin Sevr Antlaşması 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr’de kabul edilip, imzalanmıştır. Bu Sevr Antlaşması ile Osmanlı Sevr’i karıştırılmamalıdır. Yunanistan’daki azınlıkların korunmasına ilişkin Sevr Antlaşması Yunanistan’ın Büyük Devletlerle yapmış olduğu bir antlaşmadır. Türkiye buna taraf değildir. Yukarıda sözünü ettiğimiz antlaşmalarda “Yunanistan’a bırakılan topraklarla” sınırlı olan azınlık hakları, bu antlaşma ile bütün Yunanistan ülkesine genişletilmektedir ve hatta Antlaşmanın yapılmasından (1920’den) sonra Yunanistan’a katılabilecek olan topraklar için de geçerlidir. Dolayısıyla Batı Trakya 1923’ten itibaren Lozan Barış Antlaşmasıyla, Menteşe Adaları ise 1947’den itibaren Paris Antlaşması ile Yunanistan’a katılmıştır ve sözü edilen Sevr antlaşması buralardaki Müslüman Türkler için geçerlidir ve yürürlüktedir.

Milletler Cemiyeti sistemine bağlı olarak yapılmış olan 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması²⁰, Lozan’da Müttefik Devletlerle (İngiltere,

²⁰ Yunanistan’daki azınlıkların korunmasına ilişkin Sevr Antlaşmasının İngilizce ve resmi olmayan çeviri metni için bkz. **Cin**, T. (2003). Yunanistan’daki Müslüman

Fransa, İtalya, Japonya) Yunanistan arasında imzalanan 16 Numaralı Protokolle²¹ de teyit edilip, Lozan Barış Antlaşması ile birlikte yürürlüğe girmesi sağlandı. Yunanistan tarafından Sevr tasdik belgesinin teslimi 11 Şubat 1924 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Yunanistan'daki azınlıkların korunmasına ilişkin Sevr Antlaşması, Yunan Meclisince 29 Eylül 1923 tarihinde onaylandı ve ΦΕΚ Α' 311/30.10.1923 sayı ve tarihli Yunan Hükümet (Resmi) Gazetesinde yayımlandı. Böylece Yunanistan'daki Türklerin hakları Lozan'da iki belge -Sevr ve Lozan Antlaşmaları- ile tespit edilip güvence altına alınmış oldu. Bu nedenle Batı Trakya ile Menteşe Adalarındaki Türkler, Yunanistan'ın uyguladığı baskılar ve söz konusu antlaşmaların ihlâli karşısında haklarının ve statülerinin korunması ve haklarını arama konusunda yardımcı olması bakımından Türkiye'ye de başvurabilirler.

Yunanistan'daki azınlıkların korunmasına ilişkin 10 Ağustos 1920'de Sevr'de imzalanan antlaşma, "Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya, Ana Müttefik ve Ortak Kuvvetler, bir tarafta ve Yunanistan, diğer tarafta olmak üzere; 1 Ocak 1913'ten beri Yunanistan Krallığı'na büyük toprak katılımları olduğu için ve topraklarında yaşayanlara ırk, dil veya din ayırımı gözetmeksizin hak eşitliği vermiş olan Yunanistan Krallığı, bu haklara riayet etmeyi ve bu hakları Krallığa yeni katılacak topraklarda yaşayanlar için de genişletmeyi (ki böylece bu kişiler özgürlük ve adalet ilkeleriyle yönetileceklerinin tam bir güvencesine sahip olacaklardır) arzu ettiği için ve Yunanistan'ı Büyük Güçlere karşı üstlendiği yükümlülüklerden kurtarmak ve bunların yerine Milletler Cemiyeti'ne karşı yükümlülükler konmak arzu edildiği için ve ayrıca Yunanistan'ı Büyük Güçlere karşı üstlendiği ve dâhili egemenliği üzerinde sınırlama teşkil eden bazı diğer yükümlülüklerden kurtarmak arzu edildiği için; ... taraflar sahip oldukları tam yetkileriyle görüşükten sonra, bu Sevr metnini uygun bularak kararlaştırmışlardır."

Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 430 vd.

²¹ 16 Numaralı Protokol için bkz. CİN, T. (2003). Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 128.

Yunanistan'daki azınlıkların korunmasına dair Sevr Antlaşmasının 8. maddesi; soy, din ve dil azınlıklarına, masrafları kendilerine ait olmak üzere, dinî ve içtimaî müesseseler ve okullar açma, işletme ve denetleme hakkını tanımaktadır. Ayrıca bu 8. madde gereği, Müslümanlar, dini ve sosyal kurumlarında kendi dillerini kullanma hakkına sahiptir. 8. madde aynen aşağıdaki gibidir:

“İrksal, dinsel ya da dile dayalı azınlıklara mensup Yunan vatandaşları hukukta gerçekte diğer Yunan vatandaşları ile aynı muamele ve teminatlara sahip olacaklardır. Özellikle kendi pahalarına hayır, dini ve sosyal kurumlar, okullar ve diğer eğitim kurumlarını içinde kendi dillerini kullanma ve dinlerini yerine getirme haklarına sahip olarak kurmak, yönetmek ve denetlemek için eşit bir hakka sahip olacaklardır.”

Bahse konu antlaşmanın 14. maddesinde kendi dilinde eğitim, Müslümanların kendilerine ait dini ve hayır kurumlarında yani vakıflarda tam hakka sahip olacaklar ve bu konuda bütün kolaylıklar sağlanacaktır. 14. madde aynen şöyledir:

“Yunanistan Müslümanların aile ve kişisel hukuk ile ilgili sorunlarının Müslüman örf ve adetlerine (İslâm Hukukuna) uygun olarak çözülmesi için gerekli tüm tedbirlerin alınmasını kabul eder.

“Yunanistan camilerin, mezarlıkların ve Müslümanlara ait diğer dini kurumların korunmasını karşılamayı üstlenir. Şu anda var olan vakıflar ve Müslümanlara ait dini ve hayır kurumlarına tam tanıma ve bütün kolaylıklar sağlanacak ve Yunanistan bu çeşit özel kurumlara garanti edilen gerekli kolaylıkların yeni dini ve hayır kurumlarına sağlanmasına karşı çıkmayacaktır.”

F. 1923 Tarihli Lozan Barış Antlaşması

1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasının²² III. Kesimin “Azınlıkların Himayesi” başlığı altında Türkiye'deki “gayrimüslimler” ile

²² Lozan Barış Antlaşması hakkında bilgi için bkz. **Cin**, T. (2003). Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 115 vd.

“Yunanistan’daki Müslüman azınlığın” hakları güvence altına alınmaktadır. İstanbul’daki Ortodoks Hıristiyanların azınlık hakları sadece 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasının 37-45. maddeleri arasında güvence altına alındığı halde Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlığın hukuki statüsünü oluşturan ve Yunanistan’a bu konuda sorumluluk yükleyen devletlerarası antlaşmalar sadece Lozan Barış Antlaşması değildir. Lozan Barış Antlaşmasının²³ “Azınlıkların Himayesi” başlığı altındaki hükümler, hem İstanbul’daki Ortodoks Hıristiyanlar hem de Yunanistan’daki Müslüman Türkler bakımından “Lozan dengesi”, “denge politikası”, “paralel yükümlülük” ilkeleri ve en önemlisi karşılıklılık ilkesinin Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesi hükmü çerçevesinde uygulanması gerekmektedir. Lozan Barış Antlaşmasının 45. madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir:

“Bu Kesimdeki hükümlerle, Türkiye’nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanınmış olan haklar, Yunanistan’ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman Türk azınlığa tanınmıştır.”

Lozan Barış Antlaşması, Yunanistan’a uyarlanmış şekliyle 37. maddesi gereği; Yunanistan, Lozan Barış Antlaşmasının hükümlerini temel yasa olarak kabul edilecektir. Yunanistan’da çıkarılacak hiçbir yasa metni ve resmi işlemin bunlarla çelişmesine Yunanistan tarafından izin verilmeyecektir. Lozan Barış Antlaşmasının Yunanistan’a uyarlanmış şekliyle 37. madde aynen şöyledir:

“Yunanistan, 38. maddeden 44. maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiçbir kanunun, hiçbir yönetmeliğin (tüzüğün) ve hiçbir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik (tüzük) ve hiçbir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir.”

²³ 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasının azınlıkların korunmasına dair Türkçe metni için bkz. **Kılıç**, H. (1992). Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar, Önemli Belgeler ve Bildiriler (Bugünkü Türkçe ile Tam Metinleri), T.C. Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Başkanlığı Yayını, s. 32 vd.

Lozan Antlaşmasının 40. maddesine göre, Yunanistan'daki Müslüman azınlığa mensup kişiler, giderlerini kendileri ödemek koşuluyla, vakıflar ve her türlü hayır kurumları ile okul gibi kurumları kurup, bunları yönetip, denetleyebileceklerdir. Kendi dillerini de özgürce kullanma haklarına sahip olacaklardır. Yunanistan'a uyarlanmış şekliyle 40. madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir:

“Müslüman azınlık mensubu Yunan uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Yunan vatandaşlarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden/garantilerden yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.”

Lozan Barış Antlaşmasının 42. madde hükmü gereği, Yunanistan'daki “Müslümanların” aile, miras ve şahsın hukuku ile ilgili konularda çıkabilecek uyuşmazlıklarda azınlığın kendi gelenek hukuku uygulanacaktır. Diğer taraftan bunların vakıfları ile dinî kuruluşlarına da her türlü kolaylık sağlanacaktır. 42. madde aynen şöyledir;

“Yunan Hükümeti, Müslüman azınlığın aile durumlarıyla (statüleriyle, aile hukukuyla) kişisel durumları (statüleri, kişi halleri) konusunda, bu sorunların, söz konusu azınlıkların gelenek ve görenekleri uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almayı kabul eder.

“Bu tedbirler, Yunan Hükümetiyle ilgili azınlıktan eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel Komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Yunan Hükümetiyle Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupalı hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst-hakem atayacaklardır.

“Yunan Hükümeti, söz konusu azınlığa ait camilere, mescitlere, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlığın Yunanistan'daki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Yunan hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.”

II. YUNANİSTAN'DA VAKIFLARLA İLGİLİ 3647 SAYILI VE 2008 (3647/2008) TARİHLİ YASA

Yukarıda bahsettiğimiz antlaşmalar çerçevesinde Yunanistan kendi iç hukukunda Müslüman Türk vakıfları hakkında zamanla bazı yasal düzenlemelere gitti. Yunanistan'daki Müslüman Türklere ait vakıflarla ilgili iç hukuktaki ilk düzenleme 2345 sayılı ve 1920 tarihli "Başmüftü ve Ülkedeki Müftüler ve Müslüman Mülklerinin Yönetimi Hakkındaki Geçici" yasadır. Bu yasanın 12. maddesi Yunanistan'daki Müslüman Türk Vakıfları ile ilgilidir. Söz konusu yasa yürürlükte kaldığı süre içinde Yunan Kraliyet kararnameleri ile zamanla çeşitli değişikliklere de uğradı. Bahse konu yasa çerçevesinde 1967 yılına kadar seçimle işbaşına gelen "Cemaat Reisi" ve "Cemaat Yönetim Kurulu" üyeleri, hem bu yürürlükteki 2345 sayılı ve 1920 tarihli yasaya hem de devletlerarası antlaşmalara aykırı bir biçimde Yunan makamlarının keyfi ataması ile vakıf yöneticisi tayin edilmeye başlandı. Bu şekilde ayrıca Yunanistan'daki Müslüman Türklerin antlaşmalardan kaynaklanan idari özerkliği de ortadan kaldırılmış oldu. Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'daki Türklerin, Yunanistan'ın yükümlülük altına girdiği antlaşmalardan kaynaklanan ve sahip oldukları özerklik; a-) İdari, b-) Hukuki²⁴ c-) Eğitim ve öğretimdeki özerklikler olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir.

2345 sayılı ve 1920 tarihli yasa 1980 yılına kadar yürürlükte kaldı. 1980 yılında Batı Trakya Türklerinin tüm itirazlarına rağmen, 1091 sayı ve 1980 tarihli²⁵ "Batı Trakya'daki Müslüman Azınlığa Ait Vakıfların ve Bunların Servetlerinin/Malvarlıklarının Yönetimi ve İşletilmesine Dair" yasa yürürlüğe kondu. Bu yasa yürürlükte olduğu halde uygulanmadı.

²⁴ Hukuki özerklik için bkz. CİN, T. (2009). Yunanistan'daki Türk Azınlığın Hukuki Özerkliği (Müftülük Meseleleriyle İlgili Yunan Yargıtay ve Danıştay Kararları ve Diğer Belgeler), Ankara: Orion Kitabevi.

²⁵ 1980 yılında Yunanistan'da kabul edilen vakıflar yasası için bkz. CİN, T. (2003). Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 200 vd.

2007 yılından itibaren ise Türkiye’de ile Yunanistan’da vakıflar sorunu ile ilgili eş zamanlı/paralel yasal düzenlemelere gidildi²⁶. 07.02.2008 tarihinde Yunanistan Meclisi, Batı Trakya Türklerinin vakıflarının yönetimi ile ilgili olarak 3647 sayılı ve 2008 tarihli “Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimi ve İşletilmesine İlişkin” yasayı kabul etti. 3647 sayılı ve 2008 tarihli yasa, hem de 1980 tarihli yasa isimlerinden de anlaşılacağı üzere söz konusu yasaların uygulanacağı yeri/bölgeyi sadece Batı Trakya olarak sınırlandırdı. Buna göre, Menteşe Adalarındaki ve diğer bölgelerdeki Müslüman Türklerin Vakıfları bu yasanın uygulaması dışında tutuldu. 2008 yılında Yunanistan Meclisi, Batı Trakya Türklerinin vakıflarının yönetimi ile ilgili olarak kabul edilen “Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimine ve İşletilmesine Dair” yasa ile Batı Trakya Türklerinin itiraz ettikleri ve uygulanmayan 1980 tarih ve 1091 sayılı (1091/1980) yasa yürürlükten kaldırıldı. 2008 tarihli ve 3647 sayılı (3647/2008) yasa, tekrarlayalım ki, söz konusu yasanın uygulanacağı yeri/bölgeyi yine Lozan Antlaşmasına aykırı bir biçimde Batı Trakya olarak sınırlandırdı. Menteşe Adaları ile Yunanistan’ın diğer bölgelerinde yaşayan Müslüman Türklerin mevcut vakıflarının durumunu ya da yenilerinin kurulmasını bu yasa maalesef kapsamamaktadır/düzenlememektedir. Bu durum Avrupa Birliği üyesi Yunanistan’da kabul edilen yeni yasanın önemli bir eksikliğidir. Çünkü Lozan Antlaşmasınının 45. maddesi “Yunanistan’daki Müslüman Azınlıktan” söz etmektedir. Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlığı, sadece Yunanistan’ın bir bölgesiyle; Batı Trakya ile sınırlandırmamaktadır.

2008 yılında çıkarılan yasa toplam beş bölümden ve 24 maddeden oluşmaktadır. Birinci Bölüm: Genel Hükümler, İkinci Bölüm: Vakıf Kurulları, Üçüncü Bölüm: Yönetim Kurulları, Dördüncü Bölüm: Seçilme Özellik-

²⁶ **Cin, T.** (2007). “Türkiye ile Yunanistan’daki Azınlık Vakıflarının Hukuki Düzenlemelerinin Karşılaştırılması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal NARMANLIOĞLU’na ARMAĞAN, Cilt: 9, Özel Sayı, s. 1111 vd.; Ayrıca bkz. **Özdamar, D./Değer, S./Uçkan, M.** (2007). “5555 Sayılı Yeni Vakıflar Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: II, Sayı: 1-2, s. 139 vd.

leri, Azledilme, Görev Süresi, Temsil), Beşinci Bölüm: Okul Vakıfları ve İnsan Oturmayan/İssız Bölgelerdeki Vakıflar, Altıncı Bölüm: Geçici ve Son Hükümlerden meydana gelmektedir. Bunları sırasıyla inceleyelim.

A. Genel Hükümler

Genel hükümler toplam beş maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler sırasıyla şunlardır.

“Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimine” dair yasanın “Yasal Çerçeve” başlığını taşıyan 1. maddesinin çevirisi aynen aşağıdaki gibidir:

“Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve bunların malvarlıklarının yönetimi konuları: a) 25 Ağustos 1923 tarihli kanun hükmünde kararnemnin 1. maddesiyle onaylanmış bulunan Lozan Barış Antlaşması ve

“b) Bu yasa ile düzenlenmektedir”

Buna göre, Yunanistan, 1980 tarihli ve 1091 sayılı eski yasanın 1. maddesinde olduğu gibi, 2008 tarihli ve 3647 sayılı Vakıflar Yasasının 1. maddesinde de 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasına atıfta bulunmaktadır. Bu şekilde Yunanistan, Lozan Barış Antlaşmasıyla sözü edilen yasanın bağlantısını/ilgisini kurarak “azınlık vakıfları” olgusunu vurgulamaktadır. Diğer taraftan Yunanistan, 1980 yılında çıkardığı yasanın 1. maddesinde ayrıca “mütekabiliyet” ilkesini öngörmüş olmasına rağmen²⁷ 2008 yılında çıkardığı bu yeni vakıflar yasasında mütekabiliyet ilkesine yer vermemektedir. Başka bir deyişle mütekabiliyet ilkesini gözetmekten artık vazgeçmektedir. Yunanistan ile İstanbul’daki Ortodoks Hıristiyan Rum azınlık, Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletlerinden destek alarak, Türkiye’deki Ortodoks Hıristiyan azınlıkla ilgili uygulamalar sonucu, artık

²⁷ Yunanistan’da 2008 yılında yürürlükten kaldırılan 1980 tarihli ve 1091 sayılı Vakıflar Yasasının 1. maddesinin çevirisi aynen şöyledir: “Batı Trakya’daki Müslüman azınlığa ait Vakıfların ve bunların servetlerinin idaresi ve işletilmesi: a) 25 Ağustos 1923 tarihli kanun hükmünde kararname ile onaylanan Lozan Barış Antlaşmasınının 1. maddesi, b) Milletlerarası mütekabiliyet ilkesi hakkı saklı tutularak, bu Yasa ile düzenlenmektedir.”

avantajlı durumdadır. Denge Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'daki Müslüman Türkler aleyhine bozulmuştur. Yunanistan'ın "mütekabiliyet/paralel yükümlülük/karşılıklılık" ilkesinde ısrar etmesi Yunanistan'ın dolayısıyla da İstanbul Ortodoks Hıristiyanlarının aleyhine bir durum oluşturacaktır. Başka bir deyişle kazanımlarını kaybedebilecektir, ya da kazanımlarını, avantajlarını Batı Trakya Türkleri ile paylaşmış, eşitlemiş, dengelemiş olacaktırlar. Velhasıl avantajlı durumda oldukları için "karşılıklılık ilkesine" Yunanistan bakımından artık ihtiyaç duyulmamaktadır. Mütekabiliyet meselesine aşağıda yeniden değinilecektir.

Yunanistan'ın 2008 yılında çıkardığı azınlık vakıfları yasasının "vakıf" başlığını taşıyan 2. maddesinde vakıf tanımını yapılmaktadır. Ancak bu tanım eksiktir. Çünkü okul vakıflarını kapsamamaktadır.

"Kutsal İslâm Hukukuna göre Vakıf, kâr amacı gütmemek üzere kurulmuş bulunan ya da kurulan taşınır ya da taşınmaz malvarlığı unsurlarını içeren ya da lehine özgülenmiş ve hayır amaçlı gelirleri kapsayan şeylerdir."

Bahse konu yasanın "Vakıf Malvarlığı" başlığını taşıyan 3. maddesi de aynen aşağıdaki gibidir:

"(1.) Vakıf malvarlığı, bir önceki madde de belirtildiği gibi, Vakfın kendisinden ve bunun faaliyetleri için vakfedilmiş bir amaca ya da kuruma özgülenmiş taşınır ya da taşınmaz her türlü mal varlığı unsurlarından oluşur.

"(2.) Vakıf malvarlığının idaresi, miras ve hayır kurumlarıyla ilgili yasadaki belirtilen mevzuata uygun bir biçimde gerçekleştirilir.

"(3.) Vakıf malvarlığını idare eden Kurulların üyeleri, vakfi yönetirken İslâmî ilke ve geleneklere saygılı olmak zorundadırlar. İlgili denetim Müftü tarafından yapılır.

"(4.) Vakıf malvarlığını idare eden Kurul, bu gelirleri aşağıda belirtilen şekillerde kullanabilir:

"(a.) Camilerin, mescitlerin ve diğer kutsal mekânların, yurtların, köprülerin, kuyuların tamir edilmesinde ve ait olduğu ilin sınırları içerisindeki mezarlıkların bakımında,

"(b.) Yardıma ihtiyacı olan kişilere insani yardımda bulunmak,

“(c.) Vakıf malvarlığının her türlü korunmasıyla ilgili taleplerin hukuki açıdan desteklenmesinde, ipotek konulması, mahkemede temsil edilmesinde ve genel olarak Vakıf malvarlığının korunmasında,

“(d.) Vakıf malvarlığının borçlarının ve pasiflerinin ödenmesinde,

“(5.) Vakıf malvarlığı gelirlerinin idaresi, taşınmaz malvarlığının herhangi bir şekilde değerlendirmesi, ipotek konulması, kat karşılığı usulüyle bina yapımı, taşınmaz mal satın alınması ve başka vakfa ekonomik yardımda bulunulması yerel Müftünün onayı ile olur.”

Kutsal İslâm Hukuku gereği, vakıf mülklerinin satılması, bunlara ipotek konulması ya da kat karşılığı müteahhide verilmesi yasak olduğu halde 2008 tarihli yeni yasanın 3. maddesinin 5. fıkrasında illerdeki yerel Müftünün onayı ile bütün bunlara izin verilebileceği düzenlenmektedir.

Bu bağlamda hemen ifade edelim ki hiçbir zaman uygulanmayan 1980 tarihli ve 1091 sayılı yasanın hiçbir hükmünde Müftüye değinilmemekteydi. Bahse konu 2008 tarihli yeni yasanın 3. maddesinde Müftüye büyük yetkiler tanınmaktadır. Bu durum yerindedir, isabetlidir ve başta Lozan Barış antlaşması olmak üzere Yunanistan’ın taraf olduğu ve yükümlülük altına girdiği antlaşmalardaki hükümlerle de bağdaşır niteliktedir. Ancak Yunanistan’da Başmüftülük ile Müftülükler sorunu devam etmektedir. Antlaşmalar gereği Yunanistan’da olması gereken Başmüftü ve kurumunun açılmasına henüz Yunanistan tarafından izin verilmediği için faaliyette değildir. Bu durum, Yunanistan’ın taraf olduğu antlaşmalara ve özellikle 1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasına ve onun 11. maddesine aykırıdır. Yine Yunanistan vatandaşı Müslüman Türk azınlık tarafından seçilmesi ve ardından da Yunan makamlarınca atanması gereken Müftü, seçim yapılmadan doğrudan Ortodoks Hıristiyan Yunan makamlarınca Müslüman Türk azınlığın reyini olmadan, keyfi bir biçimde atanmaktadır. Bu şekilde sözü edilen 11. maddeye aykırı şekilde atanmış olan yasa dışı Müftünün vakıfların mal varlığının yönetimi konusunda belirleyici ve odak teşkil etmesi durumuna Batı Trakyalı Türkler itiraz etmektedir. Başka bir deyişle Ortodoks Hıristiyan Yunanlıların seçip, keyfi olarak atadıkları yasa dışı Müftünün vakıflar konusunda belirleyici olması kabul edilemez niteliktedir. Fakat Yunanistan’da Müftülük meselesiyle ilgilenen bazı Yunanlılar da bu duruma kendi çıkarları yönünden, yani

vakıflarla ilgili olarak Müftünün merkezi ve ana unsur, odak teşkil etmesine karşı çıkmaktadırlar. Örneğin Yunanlı yazar Manu; “bu durumu mantıksız” buluyor ve “Müftünün sadece dini konularla ilgili görevlendirilmesini ve böylece Devletin, Müftüyü atmasına gerek kalmayacağı gibi Müslümanların da kendi Müftülerini seçmelerine ve belirlemelerine izin verilebileceğini” belirttikten sonra sözlerine şöyle devam etmektedir; “Çünkü iki özellikli -a) Fetva veren ve b) Kadı sıfatıyla yargılama yetkisine sahip- olan Yunan memuru statüsündeki Müftü, Yunanistan’da birçok sürtüşmenin, çatışmanın da nedenidir. Müftünün, yeni vakıf yasası ile yetki ve görevlerinin artırılmasının mantığını anlayamıyorum. Bu çatışma ve anlaşmazlıkları artıracaktır. Ayrıca neden bugün bu yeni vakıf yasasının 2. maddesinde ‘Kutsal İslâm Yasası’ndan bahsedildiğini de anlayamıyorum. Yasa bu şekilde sorunları mı çözüyor? Yoksa yeni sorunlar mı yaratıyor/doğuruyor? Oysa iptal edilen 1980 tarihli ve 1091 sayılı vakıf yasasının 2. maddesinde ‘vakıfların basit vakfolunmuş şey’ olduğu belirtilmekteydi. 2008 tarihli yeni yasa ise ‘Kutsal İslâm Yasası’ndan söz etmektedir. Bu yeni düzenleme Kutsal İslâm Yasasını kuvvetlendirirken neyi amaçlamaktadır? Bunun nedeni nedir?” diye soruyor, Yunanlı yazar Stefanu Manu²⁸ . Oysa bunun nedeni, yani Müftünün idari, yargılama, eğitim, vakıflar ve diğer meselelerde denetim yetkisinin kaynağı yukarıda belirttiğimiz gibi Türkiye ile Yunanistan arasında akdedilen antlaşmalardır.

2008 tarihli Vakıflar Yasasının “Taşınmaz Malvarlığı Olan Vakıflar” başlığını taşıyan 4. maddeye göre;

“(1.) Taşınmaz malvarlığına sahip olan mevcut vakıflar, bu yasanın yürürlüğünün başlamasından itibaren, ayrı olarak özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olan ve kuruldukları amaca hizmet etmek için faaliyet gösteren hayır

²⁸ **Μάνου**, Στ. (Manu, St.). “Όσα πρόκειται να γίνουν στο Κόσοβο θα έπρεπε πιστεύω να μας θυμίσουν την ανάγκη μεγάλης προσοχής κατά τον χειρισμό μειονοτικών ζητημάτων (Kosova’da Olabilecekler, İnanıyorum ki Bize Azınlık Meselelerinin Büyük Bir Dikkatle Ele Alınması Gerektiğini Hatırlatmaktadır.)” <http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w/articles/politics/2/17/01/2008/255785> (27.02.2008).

kurumları (toplum yararına faaliyet gösteren vakıf) olarak kabul edilecektir.

“(2.) Yukarıdaki fıkra bağlamında, İskeçe, Gümülcine ve Dedeğaç ille-
rinde bulunan kamu Müslüman mezarlıkları da Vakıf olarak addedile-
cektir.

“(3.) (Yunan) Medeni Kanununun 967. maddesine göre, ortak/genel kulla-
nıma yönelik vakıflar, özel hukuk tüzel kişisi sayılmazlar.”

2008 tarihli yasanın 4. maddesinin 2. fıkrasına göre, İskeçe, Gümülcine ve Dedeğaç'ta bulunan “Müslüman mezarlıkları” vakıf olarak addedilecektir. Yasada “Kamu Müslüman mezarlıkları” kavramı kullanılarak, hâlâ faaliyette bulunan, defin işlemleri yapılan vakıf mezarlıkları, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip mülkiyet niteliğini kazanırken, faaliyette bulunmayan (defin işlemlerine kapatılmış olan) mezarlıklar ise doğrudan kamu mülkiyeti niteliği kazanarak, Müslüman Türk azınlığın elinden/mülkiyetinden çıkarılmaktadır. Böylece bu Müslüman Türk mezarlıkları, azınlığın elinden çıkarak Ortodoks Hıristiyanların mülkiyetine geçmektedir. Ayrıca 4. maddenin 3. fıkrası gereği Müslüman Türklere ait ve genel kullanıma yönelik olan vakıflar, Yunan Medeni Yasasının 967. maddesi çerçevesinde özel hukuk tüzel kişisi sayılmamaktadır. Önerim, mütekabiliyet gereği İstanbul'da faaliyette bulunmayan (defin işlemlerine kapatılmış bulunan) Rum mezarlıklarının da doğrudan kamu mülkiyeti niteliği kazandırılmalı aynen Yunanistan'daki uygulamada -Gümülcineye bağlı Yanıkköy ve Yalımlı mezarlıklarında- olduğu gibi.

2008 tarihli yeni yasanın “Yeni Vakıflar” başlığını taşıyan 5. maddesine göre;

“Bu yasanın yürürlüğe girmesinden sonra kurulacak olan taşınır ya da taşınmaz malvarlığına sahip olan Vakıflar, kuruluş ve yönetim bakımından (Yunan) Medeni Kanunun Kurumlarla ilgili hükümlerine, idari açıdan ise, işbu yasaya tabidirler.”

Yunanistan'ın çıkardığı Yeni Vakıflar Yasasının 5. maddesinde, bu yasanın yürürlüğe girmesinden itibaren, yeni kurulacak olan taşınır ya da taşınmaz mal varlığına sahip olan vakıfların kuruluş ve yönetimleri Yunan

Medeni Kanunun Kurumlarla ilgili hükümlerine, idari bakımdan ise bu yeni yasaya tabi olacakları belirtilmektedir. Bu çelişkili ve ikili düzenleme mevcut sorunları çözer mi? Yoksa yeni sorunlar mı ortaya çıkarır? Sorunun cevabı önem arz etmektedir. Bu ikilik ve çelişkili durum sorunlar yaratabilecek niteliktedir. Diğer taraftan 2008 tarihli yasanın 3. maddesinin 3. fıkrasında vakıfların mal varlığını idare eden kurulların üyeleri vakıf idaresinde İslâmi ilke ve geleneklere saygılı olmak zorunda oldukları da düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu konuda “İlgili denetim Müftü tarafından yapılır” denilmektedir. Bu düzenlemeler, 3. maddenin 2. fıkrasındaki “Vakıf malvarlığının idaresi, miras ve hayır kurumlarıyla ilgili yasada belirtilen mevzuata uygun bir biçimde yapılır” hükmü ile uyumludur. Çünkü Yunanistan’daki “Müslümanların” eğitim, idari, dinsel ve hukuki özerklikleri mevcuttur. Miras ve aile hukuku konularında Yunanistan’daki Müslümanlar arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda, Yunan mevzuatı değil, Müslüman Türklerin kendi gelenek hukukları, “Kutsal İslâm Yasaları” uygulanmaktadır. Bunun nedeni, Yunanistan’ın taraf olduğu antlaşmalardır. Bu bağlamda Müslümanlar tarafından yeni kurulacak vakıfların da Yunan Medeni Kanunu hükümlerine göre değil, İslâm hukuku kurallarına uygun bir biçimde kurulması ve gelenek hukuklarına tabi olmaları gerekir. Çünkü vakıflar dini birer kurumdur. Bu nedenle de Yunanistan’da ihmal edilen Başmüftü ve nihayetinde de Müftünün denetiminde olması gerekmektedir. Ancak burada yineleyelim ki sorun, Müslüman Türklerin itiraz ettiği nokta Başmüftünün ve Kurumunun bulunmamasıdır, seçimlerin yapılmasına izin verilmemiş olmasıdır. Diğer taraftan da Müftünün, antlaşmalarda öngörüldüğü gibi Yunanistan uyruklu “Müslüman” ahali tarafından demokratik bir toplumda olması gerektiği gibi seçilmesine Yunan makamlarınca izin verilmemesidir. Sıkıntılı durum, Yunanistan tarafından Müftünün bu şekilde seçilmesine izin verilmeyip, seçtirilmeyip, engellenip, Yunanlı Ortodoks Hıristiyan makamlarca doğrudan ve keyfî olarak seçilip, atanmasıdır. Sonuç olarak, 2008 tarihli Yunanistan’daki Vakıflar Yasasının eleştirilmesi gereken önemli bir yönü de söz konusu yasa yürürlüğe girdikten sonra kurulacak olan Müslüman Türklere ait vakıfların Yunan Medeni Kanunun Kurumlarla/tesislerle ilgili hükümlerine tabi olması ve idari bakımdan da 2008 tarihli yasaya tabi olmasının öngörülmüş olmasıdır. Böylece Batı Trakya’daki Türk

vakıfları –bir tarafta İslâm hukuku ilkeleri ve gelenekleri ile diğer tarafta da aynı zamanda ve paralel olarak Yunan mevzuatının geçerli olması gibi- ikili bir uygulama ile karşı karşıya bırakılmış olmaları düşündürücüdür. İşte ortaya çıkan bu durumu Yunanistan vatandaşı Müslüman Türkler kabul etmemektedir. Çünkü tayinli Müftüye, duruma göre hangi hukuk sisteminin -İslâm hukuku ya da Yunan mevzuatının- uygulanacağı veya geçerli olacağı konusunda bir seçimlik hak verilmektedir. Böylece bir belirsizlik, kuşku ortaya çıkmakta ve hukuk güvenliği ortadan kaldırılmaktadır. Hukuk güvenliği bakımından hangi hukuk sisteminin uygulanacağı önceden belli olmalı ve bilinmelidir. Bu da yürürlükteki ve Yunanistan'ın taraf olduğu antlaşmalar gereği İslâm hukuku, gelenek hukukudur.

B. Vakıf Kurulları

2008 tarihli Vakıf Yasasının “Vakıf Kurulları” başlığını taşıyan 6. maddesi aynen aşağıdaki gibidir;

“(1.) (Batı) Trakya’da Gümülcine, İskeçe, Dimetoka belediyeleri sınırları dışında kalan yerleşim birimlerindeki camii ya da camii gruplarına ait vakıf malvarlıkları vakıf heyeti tarafından yönetilir. Bu heyet, vakıf malvarlığına dair yetkilerini, vakfın kuruluşu esnasında belirlenen senede uygun olarak kullanılır.

“(2.) Vakıf Kurulu üç üyelidir; mütevelli heyeti Başkanı, Kasadar ve bir üyeden oluşur.”

2008 tarihli yasanın “Vakıf Kurulunun Seçimi” başlığını taşıyan 7. maddesine göre;

“(1.) Vakfın bulunduğu yerleşim birimindeki Müslümanlar, vakfın ait olduğu camiinin imamının görüşünün alınmasından sonra Vakıf Kurulunu seçerler.

“(2.) Vakıf Kurulu, seçilmesinin hemen ardından, mutlaka çoğunluk seçimiyle Mütevelli heyeti Başkanı ve Kasadar şeklinde oluşur. Yeni Başkan, seçim sonuçlarını ve Vakıf Kurulunun oluşturulduğunu yerel Müftüye bildirir.

(3.) Yerel Müftü, seçim sonuçlarını kendi kararıyla onaylar ve Bölge Genel Sekreterliğini bilgilendirir.”

2008 tarihli yasanın 8. maddesinin “Vakıf Kurulu Üyelerinin İkamesi” başlığı altında şu hüküm yer almaktadır:

“Vakıf Kurulu, atamanın reddi, ölüm ya da ağır hastalık, istifa ya da Vakıf Kurulu üyelerinden birinin üyeliğinin kaybettirilmesi durumlarında eğer Mütevelli Kurulu Başkanı ve kasadar unvanlarını işgal eden iki üye bulunursa çalışmasını sürdürür. Unvanların işgaline dair bir anlaşmazlık durumunda bu sorunu Müftü çözer. Vakıf Kurulunun çalışmasının mümkün olmaması durumunda 7. madde seçim prosedürü tekrarlanır.”

2008 tarihli yasanın 8. maddenin “Vakıf Kurulunun Hesap Vermesi” başlığını taşıyan 9. maddesine göre;

“Vakıf Kurulu, bu yasanın 3. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen yönetime dair yükümlülüklerinin yanı sıra, her ekonomik yıl için Müftüye, tam olarak hesap vermek yükümlülüğündedir.”

C. Yönetim Kurulları

2008 tarihli yeni yasanın “Yönetim Kurulları” başlığını taşıyan 10. maddesine göre;

“(1.) Dördüncü maddede belirtilen, İskeçe, Gümölcine ve Dimetoka belediyelerindeki tüzel kişiliklerin her birinin yönetimi üç kentin her birinde tek bir Yönetim Kurulu tarafından yürütülür. İdare Kurulları beş (5) üyelidir. Kurul üyeleri, ilgili Vakıf Kurulunun bağlı bulunduğu belediyelerin seçmen kütüklerinde kayıtlı olan Müslüman kadın ve erkekler tarafından gizli oyla belirlenir.

“(2.) İstisnai olarak Bölge Genel Sekreteri kendi kararıyla, amaca göre, İskeçe, Gümölcine ve Dimetoka belediyeleri yönetim sınırları içerisinde bulunan her belediye'deki Vakıf gruplarının yönetilmesini ve Özel Yönetim Kurulu tarafından idare edilmesini belirleyebilir. Bölge Genel Sekreteri, her vakfın insani ya da dini amaçlara özgülmesi açısından vakfedenin iradesini göz önünde bulundurur.”

2008 tarihli Vakıf Yasasının 10. maddesinin 1. fıkrasındaki düzenleme yerinde olmuştur. Ayrıca İslâm hukuku ve azınlığın gelenekleriyle de bağdaşır niteliktedir. İskeçe, Gümülcine, Dedeoğaç ve Dimetoka belediyelerindeki tüzel kişiliklerin her birinin yönetim ve idaresi, üç kentin her birinde tek bir İdare Kurulu tarafından yürütülür olması önemlidir. Vakıf İdare Kurulları beş (5) üyelidir ve ilgili Vakıf Kurulunun bağlı bulunduğu belediyelerin seçmen kütüklerinde kayıtlı olan Müslüman kadın ve erkekler tarafından gizli oylamayla belirlenmesi hüküm altına alınmaktadır. Batı Trakyalı Müslüman Türkler yıllardan beri 1913 Atina Barış Antlaşmasında da ifadesini bulan bu hükmün Yunanistan'da Müftülerin belirlenmesinde de uygulanmasını istemektedirler. Burada eleştirilmesi gereken ve kabul edilmeyen husus Vakıf İdare Kurullarının beş (5) üyeden oluşmasıdır. Yunanistan'daki Müslüman Türklerin Vakıf İdare Kurullarının toplam on bir (11) üyeden ya da en az yedi (7) üyeden oluşması daha doğru olacaktır. Seçim sistemi 1980 tarih ve 1091 sayılı eski yasada da öngörülmekteydi. Ancak Yunan makamları tarafından Yunanistan'ın taraf olduğu antlaşmalara ve bu antlaşmalar gereği çıkarılan yasal düzenlemelere aykırı olarak Vakıf İdare Kurullarının atama yöntemi ile belirlenmesine günümüzde (Mayıs 2012) de devam edilmektedir.

Bahse konu Vakıf Yasasının 10. maddesinin 2. fıkrasına göre, Doğu Makedonya ve Trakya Bölge Genel Sekreteri, amaca göre İskeçe, Gümülcine ve Dimetoka belediyeleri yönetim sınırları içinde bulunan her belediye'deki vakıf gruplarının yönetilmesi için "özel vakıf yönetim kurulları oluşturma ve atama" yetkisi Bölge Genel Sekreterine tanınmaktadır. Bu durumda, Bölge Genel Sekreteri seçip atayacaksa, seçime ne gerek var! Batı Trakya Türkleri bu nedenle bu hükmü itiraz etmektedir. Çünkü burada Müslüman Türklere ait vakıfların özerkliği ve özyönetimi Yunanistan'ın taraf olduğu antlaşmalarla güvence altına alınmış olduğu halde söz konusu yasa maddesi ile bu ortadan kaldırılmaktadır. Kabul edilen esas ilke vakıf yöneticilerinin Müslümanlar tarafından özgür iradeleriyle seçilmeleridir. Ayrıca bu vakıf yönetim işleri mütedeyyin insanlara veya vakıflarla gönüllü olarak ilgilenen, uğraşan Müslüman insanlara mahsustur.

2008 tarihli yasada “Yönetim Kurulunun Seçimi” başlığı altında düzenlenmiş bulunan 11. maddede şu hüküm yer almaktadır;

“Bütün Yönetim Kurulları için öngörülen seçim sistemi ve seçimlerin yapılış biçimi, seçimlerin bunlara katılımı, seçimlerin denetlenmesi, seçimleri kazananların açıklamaları ve seçimlerin teftişi 3463/2006 sayılı Belediyeler ve Nahiyeler Yasasınının 34. maddesinin 3. fıkrası hariç olmak üzere 32. maddesinden 74. maddesine kadar (74. madde dâhil) olan maddelerin gerektirdiği şekilde uygulanmasıyla belirlenir. Seçim şekliyle ilgili gerekli uygulamalar İçişleri, Kamu Yönetimi, Ekonomi ve Maliye, Dışişleri, Milli Eğitim ve Dinişleri Bakanlarının ortak kararıyla belirlenir.”

2008 tarihli Yeni Vakıf Yasasınının 10. maddesini takip eden 11. maddesinde vakıf yöneticilerinin tespiti bakımından seçim öngörülmektedir. İlgili yasanın 11. maddesinde seçimlerin yapılış biçimleriyle ilgili olarak, gerekli uyarlamalar, İçişleri, Kamu Yönetimi, Ekonomi ve Maliye, Dışişleri, Milli Eğitim ve Dinişleri Bakanlıklarının ortak kararlarıyla -kararname ile- belirlenir hükmü yer almaktadır.

2008 tarihli yasanın “Yönetim Kurulunun Toplanması” başlığını taşıyan 12. maddesine göre;

“(1.) Yönetim Kurulu, seçimleri kazananların ilânından hemen sonra, mutlak çoğunluk seçimiyle Başkan, Başkan Yardımcısı, Sekreter ve Kasadar biçiminde oluşur. Başkan Yardımcısı, Başkanın bulunmaması ya da engelli durumlarda Başkanın bütün görevlerinde ona vekâlet eder. İdare Kurulu Başkanı ve üyeleri hizmetlerine karşılık olarak, İdare Kurulunun kararıyla belirlenen ve Vakıf kasasından ödenen uygun tazminat alma hakları vardır.

“(2.) Yeni seçilen Başkan, seçimin sonucunu ve Yönetim Kurulunun oluşumunu Bölge Genel Sekreterine ve yerel Müftüye bildirir.”

2008 tarihli Vakıf Yasasınının 12. maddesi gereği Vakıf İdare Kurulu Başkanı ve üyeleri, hizmetleri karşılığı, İdare Kurulunun kararı ile belirlenecek ve vakıf kasasından ödenecek uygun tazminat/maaş alma hakları olacaktır. Yasaya göre bu tazminat miktarını, Vakıf Yöneticileri kendileri için takdir edeceklerdir. Bu kabul edilemez niteliktedir. Çünkü azınlığa ait

olan bu hayır kurumlarında ve makamlarında hayırsever kimselerin para almadan, karşılıksız hizmet etmesi beklenmektedir. Yunanistan'daki azınlık vakıflarının, ibadet yönü de bulunan bu hayır kurumlarının para kazanılan yerler olmaması gerekmektedir.

2008 tarihli 13. maddesinde “Yönetim Kurulu Üyelerinin İkamesi” başlığı altında şunlar yazmaktadır;

“Yönetim Kurulu üyelerinin ikamesi, sadece atamanın reddedilmesi, ölüm ya da ağır hastalık, istifa ya da üyeliğinin kaybettirilmesi durumlarında mümkün olur. Bu üye, seçim sonuçları sıralamasına göre, yedekte bulunan üye ile ikame edilir. Yedek üye bulunmaması durumunda, Bölge Genel Sekreteri, yerel Müftünün görüşünü aldıktan sonra, Yönetim Kurulunda boşalan yere, seçilme koşullarına sahip Yunan vatandaşı bir Müslüman'ı atar.”

2008 tarihli yeni yasanın “Mal Varlığının yönetimi” başlığını taşıyan 14. maddesine göre;

“(1.) Yönetim Kurulu, her yıl, günlük ya da haftalık iki yerel gazetede gelir ve giderlerin bir raporunu yayınlar ve vakfın malvarlığı ile ilgili ekonomik yıl içerisindeki bütün değişiklikleri içeren, aktif ve pasif durumları kapsayan genel bir bilanço tanzim eder.

“(2.) Yönetim Kurulu, yıllık gelirlerden olası artakalan miktarları yatırım yapma ya da faizli banka hesabına yatırma yönüne gider.”

D. Seçilme Özellikleri, Azledilme, Görev Süresi, Temsil

2008 tarihli yeni yasanın “Seçilme Özellikleri” başlığını taşıyan 15. maddesi aynen şöyledir;

“(1.) Vakıf heyetlerine ve Yönetim Kurullarına üye olarak seçilme özelliklerine sahip olanlar, 21 yaşını doldurmuş kadın ve erkek Müslüman Yunan vatandaşlarıdır.

“(2.) Müftüler ve eşleri, Müftülük Memurları ve eşleri, milletvekilleri, Vali ve Vali Yardımcıları, Belediye ve Nahiye Başkanları seçilme haklarına sahip değildirler. Ayrıca, herhangi bir nedenden dolayı siyasi haklardan mahrum edilenler, cürüm, hırsızlık, dolandırıcılık, yolsuzluk, şantaj,

sahtekârlık, sadakatsizlik, rüşvet, baskı, görevi ihlâl, ahlâksızlık, iftira ve iflas nedeniyle kesin mahkûmiyeti bulunanlar seçilemezler.

“(3.) Aynı kişi birden fazla Yönetim Kuruluna ya da Vakıf Kurullarına üye olamaz.

“(4.) Üyelerin eşleri ya da 3. Dereceye kadar yakın akraba olanlar aynı Yönetim ya da Vakıf Kurullarında yer alamazlar.”

2008 tarihli Vakıf Yasasının 15. maddesinin 2. fıkrasında kimlerin Vakıf Yönetim Kurullarına seçilemeyeceği sayılırken, “vali ve yardımcıları ile belediye başkanları” da sayılmaktadır. Oysa Avrupa Birliği üyesi Yunanistan’da yürürlükteki “yasalar ve mevcut uygulamalar” ile Müslüman Türklerin İskeçe, Gümölcine ve Dedeoğaç gibi illerde vali ve belediye başkanı olmaları başka bir deyişle seçilmeleri çeşitli taktik ve yasal düzenlemelerle engellenmektedir.

2008 tarihli yasanın “Azledilme” başlığını taşıyan 16. maddesine göre;

“(1.) Yönetim Kurulu ve Vakıf Kurulu üyeleri, bir önceki maddede belirtilen nedenlerden dolayı seçilme özelliklerini yitirmeleri durumunda görevlerinden azledilirler. Azil kararının ilânından önce Doğu Makedonya ve Trakya Bölgesi Genel Sekreteri ilgili kişiye azil nedenlerini bildirir. İlgili kişi, azil kararının bildirilmesinden itibaren yirmi (20) gün içerisinde azil nedenlerine itiraz etme hakkına sahiptir. Bu süre, ilgilinin talebi üzerine önemli bir neden olması durumunda on (10) güne kadar daha uzatılabilir. Bu süre içinde itiraz edilmemiş olması ve azil nedenlerinin halen geçerli olması durumunda Bölge Genel Sekreteri azil kararını verir.

“(2.) Yönetim Kurulu ve Vakıf Kurulu üyeleri ayrıca, bu yasanın hükümlerine ve bu yasayla ilgili bakanlık kararları ile diğer idari kararlara itaat etmemeleri durumunda da görevlerinden azledilirler. İtaatsizlik, Bölge Genel Sekreterinin talebi üzerine, gönüllü yargılama mevzuatı sonucunda çıkarılan kesin mahkeme kararıyla kanıtlanır.”

2008 tarihli Vakıf Yasasının 16. maddesinin 2. fıkrası hükümleri gereği Vakıf Yönetim Kurulu ve Vakıf Kurulu üyeleri bu yasayla ilgili bakanlık kararlarına ve diğer idari kararlara itaat etmemeleri durumunda görevlerinden mahkeme kararıyla azledilirler. Buna göre Vakıf Yönetim Kurulu ve

Vakıf Kurulu üyeleri herhangi bir keyfi idari karara -polis, valilik, belediye ve bölge genel sekreterinin keyfi uygulamalarına, kararlarına- karşı çıkarılsa görevleri mahkeme kararıyla sona erebilir. Vakıf Yönetim Kurulu üyeleri bu durum karşısında eğer görevde kalmak istiyorlarsa, Yunan yönetiminin bütün kararlarına, vakıfların aleyhine olabilecek nitelikteki kararlarına dahi itiraz etmeyip, “evet” demek zorunda kalabileceklerdir.

2008 tarihli yeni yasanın “Kurulların Görev Süresi” başlığını taşıyan 17. maddesi aşağıdaki gibidir;

“Yönetim Kurulu ve Vakıf Kurulu üyelerinin görev süresi üç yıldır. Kim ki seçildi ve iki (2) yıl sürekli Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yaptı, hemen sonraki görev süresi için seçilemez.”

2008 tarihli yasanın 18. maddesinde “Vakıfların Temsil Edilmesi” başlığı altındaki hüküm aynen şöyledir;

“Vakıf Kurulu ve Yönetim Kurulu Başkanı, Vakıf ve Vakfın malvarlığını mahkemelere, yönetime ve üçüncü kişilere karşı temsil eder. Başkan ile İdare Kurulu ve Vakıf Kurulu üyeleri, yürürlükteki yasa hükümleri gereği özel tüzel kişiliğe sahip toplum yararına faaliyet gösteren kurumların başkan ve yönetim kurulu üyelerinin hak ve yükümlülüklerine sahiptirler.”

E. Okul Vakıfları ve İnsan Oturmayan/İssız Bölgelerdeki Vakıflar

2008 tarihli yasanın “Okul Vakıfları” başlığını taşıyan 19. maddesine göre;

“(1.) Bir vakfın, kutsal İslâm Hukukuna göre, geçmişte olası edinmiş buldukları taşınır ya da taşınmaz mal varlığı faktörleri dâhil olmak üzere okuldan oluşması durumunda, bir vakfın idare ve denetimi yetkili Okul Aile Birliği (Okul Encümen Heyeti) tarafından yapılır.

“(2.) Okul Aile Birliği, her yıl gerçekleştirilen veliler toplantısında denetlenir. Diğer durumlarda ise yürürlükte bulunduğu şekilde “(Batı) Trakya Azınlık Okullarında Aile Birliğinin Görev ve Yetkileri” isimli 6209/2002 sayılı ve tarihli (ΦEK 776 B/2002) Bakanlık kararı geçerlidir.”

2008 tarihli Vakıf Yasasının 19. maddesi hükümlerine göre okul vakıflarının yönetimi, okul encümenlerine, okul aile birliklerinin yönetimine bırakılmaktadır.

2008 tarihli yasanın “İnsan Oturmayan Bölgelerdeki Vakıflar” başlığını taşıyan 20. maddesi aynen şöyledir;

“İskeçe, Gümülcine ve Dedeoğaç illeri sınırları içerisinde insan oturmayan (ıssız) yerlerde ya da Müslümanların ikamet etmediği bölgelerde Vakıf bulunması durumunda en yakın Yönetim Kurulu ya da Vakıf Kurulu, Müftünün onayı ile bu vakfın ve olası malvarlığının idaresi için mütevellî atar. Atama, Bölge Genel Sekreterliğine bildirir. Atanmış kişi tipik seçilme özelliklerine sahip olmak durumundadır.”

Batı Trakya'dan Türkiye'ye 1955'ten ve hatta daha önceden başlayan göç ile birlikte bazı köylerin nüfusunun tamamı veya bazı bölgelerin Türk nüfusu göç etmiştir. Bugün hiç kimse buralarda yaşamamaktadır. Oysa buralarda Eski Türkiye/Osmanlı döneminden beri Müslüman Türklere ait vakıf mülkleri bulunmaktadır. İşte buradaki vakıfların durumu 2008 tarihli yeni Vakıf Yasasının 20. maddesinde “insan oturmayan” veya “ıssız bölgelerdeki vakıflar” kavramı altında hükme bağlanmıştır. Buna göre, “İskeçe, Gümülcine ve Dedeoğaç illeri sınırları içerisinde insan oturmayan köy ve yerlerde, ya da Müslümanların ikamet etmediği bölgelerde vakıf bulunması durumunda, en yakın İdare ya da Vakıf Heyeti, Müftünün onayı ile bu vakfın ve olası malvarlığının yönetimi için Mütevellî atayacaktır. Atama, Bölge Genel Sekreterliğine bildirilecektir. Atanmış kişi tipik seçilme özelliklerine sahip olmak durumundadır.”

F. Geçici ve Son Hükümler

2008 tarihli yeni yasanın 21. maddesi “Mülkiyet Durumu” başlığını taşımaktadır ve aynen şöyledir;

“(1.) Taşınmaz mal varlığına sahip bulunan, Vakıfların mülkiyet durumuna ilişkin olası anlaşmazlık durumlarının çözümü için Bölge Genel Sekreteri bir Komisyon oluşturur. Anlaşmazlığın çözümüne yönelik olarak, Ekonomi ve Maliye Bakanlığından bir temsilci, Dışişleri Bakanlığınca önerilen Hukuk Fakültesi lisans diploması sahibi bir kişi, Doğu

Makedonya - (Batı) Trakya Bölgesinin bir temsilcisi ve karşılıklı olarak iki Yönetim ya da Vakıf Kurulunun iki temsilcisinden bir komisyon oluşturur.

“(2.) İçişleri, Kamu Yönetimi, Ekonomi, Maliye, Dışişleri ayrıca Milli Eğitim ve Dinişleri Bakanlarının ortak kararıyla bu yasanın uygulamadaki ayrıntılar belirlenir.”

2008 tarihli yasanın 22. maddesine göre;

“(1.) 1091/1980 sayılı ve tarihli yasa yürürlükten kaldırılmaktadır.

“(2.) Bu yasanın hükümleriyle çelişen bütün genel ya da özel hükümler kaldırılmaktadır.

“(3.) Var olan ve 1091/1980 sayılı yasa gereği kurulmuş bulunan Yönetim Kurulları, bu yasanın temelinde ve sıradaki 24. maddenin hükümlerine göre, yeni İdare Kurulları oluşuncaya kadar faaliyetlerine devam eder.”

Söz konusu yasanın 22. maddesi ile “1980 tarihli ve 1091 sayılı (1091/1980) yasa yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yasanın hükümleriyle çelişen bütün genel ya da özel hükümler mülğadır. Var olan ve 1091/1980 sayılı kanuna göre kurulmuş bulunan²⁹ İdare Kurulları, bu yasanın temelinde ve sıradaki maddenin hükümleri gereği, yeni İdare Kurulları oluşuncaya kadar faaliyetlerine devam ederler.” Buna göre, bu yasa, mevcut Vakıf Yönetim Kurullarının görevlerinin sona ermesi ile birlikte en geç 30 Kasım 2008 tarihinde uygulamaya girmesi beklenmektedir. Çünkü bir kararname ile atanan ve göreve başlayan mevcut vakıf yöneticilerinin görev süresi 30 Kasım 2008 tarihinde sona erdi.

Bahse konu 2008 tarihli vakıflar yasası Yunanistan’da Yunan Meclisinde kabul edildi ve Yunan Hükümet gazetesinde yayımlandı. 30 Kasım 2008 tarihi de çoktan geçti... Bu arada yine Yunan makamları tarafından vakıf yönetim kurulu üyeleri bir kararname ile ve seçimler yapılmadan, keyfi olarak atandı. Oysa İstanbul’daki Ortodoks Hıristiyanlar, “yardım kurumlarının” yönetim kurulu üyelerini serbestçe ve özgür iradeleri

²⁹ 1980 tarihli ve 1091 sayılı (1091/1980) yasa, yürürlükte kaldığı müddetçe uygulanmamıştır ve vakıf yönetim kurulları Yunanlı makamlarca keyfi atamalarla tespit edilmiştir.

ile seçmektedirler. Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da ise vakıf yöneticileri seçimlerinin ne zaman yapılacağı hâlâ merak konusu olmaya devam etmektedir.

2008 tarihli yeni yasanın 23. maddesine göre;

“Yürürlükte bulunan 2190/1994 (Yunan R.G.; ΦΕΚ 28 Α’) sayılı ve tarihli yasanın 14. maddesinin sonuna 7. fıkrasına aşağıda belirtildiği biçimde eklenmiştir.

“(7.) ASEP tarafından ülke genelinde ilân edilen süresiz özel hukuk sözleşmesiyle, PE, TE, DE ve YE kategorilerindeki kalıcı ve sözleşmeli kadroların binde beşlik (00.%5) oranı, (Batı) Trakya Belediyelerine kayıtlı ya da bu belediyelerdeki kayıtlarını ülkenin herhangi başka bir belediyesine aktarmış olan (Batı) Trakya Azınlığı mensubu Yunanistan uyrukluları tarafından doldurulur. Yukarıdaki orana göre, her vilayete ve kuruma düşen kadrolar ASEP tarafından yayınlanan duyuru ile ilân edilir.”

Yunanistan genelinde ilan edilen süresiz özel hukuk sözleşmeleriyle belli kategorilerde kalıcı ve sözleşmeli kadrolara binde beşlik (0.005) oranında Batı Trakya'daki belediyelere kayıtlı, ya da bu belediyelerdeki kayıtlarını Yunanistan'ın başka bir belediyesine aktarmış bulunan Batı “Trakyalı Müslüman” Türk azınlığı mensubu Yunanistan vatandaşı alınacağı konusu düzenlenmiştir. Yunanistan 1996 yılında buna benzer bir düzenlemeyi, Batı Trakyalı Türklerin Yunanistan Üniversitelerinde öğrenim yapabilmeleri için de yapmıştır. Çünkü Avrupa Birliği üyesi Yunanistan Üniversitelerinde Türkler yüksek tahsil yapamamaktaydı. Aynı şey Yunanistan'da devlet memurluğu için de geçerlidir. Batı Trakya nüfusunun yarısı hatta Gümülcine'deki nüfusun yarısından fazlası (%52) Müslüman Türklerden oluşmasına rağmen, İskeçe, Gümülcine, Dedeoğaç ve hatta Avrupa Birliği üyesi Yunanistan genelinde hiçbir Yunanistan vatandaşı Müslüman Türk devlet memuruna³⁰, üst düzey bürokrata, yargıca, savcıya,

³⁰ Selanik Özel Pedagoji Akademisi mezunu (SÖPA'lı) öğretmenlerin ve tayinli Müftülerin de memur olduklarını iddia eden Yunanistan, böylece Yunanistan vatandaşı Müslüman Türk memurların sayısını çokmuş gibi göstermeye çalışmaktadır! Yunanistan makamlarınca tercih edilen diğer bir taktik ya da yöntem de daimi memur kadrolarına atadıkları Batı Trakyalı Müslüman Türkleri, Batı Trakya'da ya

polis memuruna rastlamak mümkün değildir. Kısaca Müslüman Türkler, bu alanlarda istihdam edilmemektedir. Şimdi bu yasal düzenleme ile İskeçe, Gümülcine ve Dimetoka'daki Belediye ve tayinli Müftülüklerden -Müslüman Türklerin tanımadığı Müftülerden- alınacak "Müslümanlık" belgesiyle birlikte başvuracak olan Türkler, daimi kadrolarda devlet memuru olabileceklerdir. Daha önce ifade ettiğimiz üzere, Batı Trakya Türklerinin Yunanistan'da tayinli Müftülerden alacakları "Müslümanlık" belgesiyle sınavsız olarak istedikleri Yunanistan Üniversitelerinde öğrenim yapabileme şansı tanınmıştır. Şimdi ise 2008 yılında yapılan bu yeni düzenleme ile birlikte memur olabileme imkânı da tanınmaktadır. Bu yasal düzenleme ile 84 - 85 yıldan beri Batı Trakyalı Müslüman Türklerin, daha doğru bir ifade ile Yunanistan'daki Müslüman Türklerin karşı karşıya kaldıkları haksızlığın, ayrımcılığın ve ırkçılığın giderilmesi (A.İ.H.S 14. md.) ve ayrıca geçmişte yapılan bu haksızlığın/haksızlıkların Yunanistan tarafından kabul edilmesi anlamındadır.

2008 tarihli yeni yasanın 24. maddesine göre;

"(1) Bu yasa, 2/2007 (Yunan R.G.; ΦΕΚ 2 Α'/2.1.2007) sayılı ve tarihli Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde öngörüldüğü üzere, kararnamenin bölümlerinde farklı bir şey belirtilmemişse, Yönetim Kurullarının görevinin sona ermesiyle geçerlidir.

"(2) Bu yasa hükümlerinin uygulanmasında nesnel bir zorlukla karşılaşılması durumunda Belediye ve Nahiyeler yarasının 90. maddesi uyarınca işbaşında bulunan Yönetim Kurullarının görev süreleri uzatılır.

"(3) Yönetim Kurulları seçimlerinin yapılmasını ya da oluşmalarını ve işleyebilirliklerini engelleyen başka koşulların bulunması durumunda Bölge Genel Sekreteri, Müftünün onayı ile tipik seçilme özelliklerine sahip Yunanistan vatandaşı Müslümanlardan oluşan geçici Yönetim Kurulu atar. Seçimlerin yapılması için uygun koşullar oluştuğunda Bölge Genel Sekreteri bu yasaya göre seçimleri ilan eder. Seçilen Yönetim Kurulları,

da Rodos ve İstanköy'de değil de, Türklerin çoğunlukta olmadığı ya da hiç yaşamadığı; Selanik, Atina, Larissa gibi eski Yunanistan'daki yerlerde istihdam etmeleridir.

seçim sürecinin tamamlanmasının ardından geçici Yönetim Kurullarını ikame eder. Her halükarda, geçici Yönetim Kurullarının görev süresi üç yıldan fazla olamaz.”

Bu yasa Yunan Hükümet Gazetesinde yayınlanması ile birlikte Yürürlüğe girdi. Fakat henüz bir türlü uygulanmadı. Bahse konu yasa mevcut eksikliklerine rağmen, Devletin yasası olarak uygulanması gerekmektedir ve hiç olmazsa vakıf yöneticilerinin seçimle belirlenmesi gerekmektedir. Fakat 24. madde dikkatli bir biçimde okunduğunda 2008 tarihli vakıflar yasasının zaten uygulanmayacağına 24. maddede hüküm altına alındığı görülecektir. Herkes bilir ki, bir yasanın yürürlükte olması ile uygulanması farklı şeylerdir. 3647 sayılı ve 2008 tarihli yasa yürürlükte. Ancak günümüze kadar (Kasım 2013) özellikle vakıf yöneticilerinin seçimine ilişkin hükümleri henüz uygulanmamıştır. İstanbul'daki ve Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'daki Ortodoks Hıristiyanların hayır kurumlarının ve diğer kurumlarının yöneticileri serbest seçimle işbaşına gelirken, Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da, Yunanistan'ın taraf olduğu antlaşmalara ve mevcut yürürlükteki yasaya aykırı olarak serbest seçimler Müslüman Türk azınlık kurumları bakımından henüz yapılamamaktadır. Burada yani Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da, Yunanistan vatandaşları arasındaki, iç hukuktaki eşitlik ihlâl edilmektedir.

III. YUNANİSTAN'DAKİ VAKIFLARIN VERGİDEN MUAF TUTULMASI, MÜTEKABİLİYET VE DİĞER UYGULAMALAR

Batı Trakya'nın Gümülcine ilinde vakıflara ait tahminen 150 adet taşınmaz, İskeçe'de 30 adet, Dedeoğaç'ta ise 15 adet taşınmaz bulunmaktadır³¹. Yunanistan Millet Meclisinin çıkardığı ve yürürlükteki 3647 sayılı ve 2008 tarihli yasanın 4. maddesi ve bu yasa ile feshedilen 1091 sayılı ve 1980 tarihli yasanın³² 4. maddesine göre de Müslüman Türklere ait vakıflar “kamu yararına faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişi” oldukları kabul edilmek-

³¹ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

³² Bkz. Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α' 167/1980).

tedir. Bu konuda önemli bir ayrımcılık ve eşitsizlik 590 sayılı ve 1977 tarihli yasanın 1. maddesinin 4. fıkrası irdelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Buna göre, Yunanistan Kilisesi, Mitropolitlikler/Despotluklar, Manastırlar kamu hukuku tüzel kişileri olup, genel olarak bunların hukuki ilişkileri kamu hukukuna tabidir. Müslüman Türklerin vakıfları ise “kamu yararına faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişi” olarak kabul edilmektedir ve özel hukuk uygulanmaktadır. Bu durum Yunan Anayasasının eşitlik ilkesine aykırıdır (Yunan Anayasasının 4. maddesinin 1. ve 5. fıkraları).

3647 sayılı ve 2008 tarihli vakıflar yasa tasarısında “Vergiden Muaf Tutma” konusunda bir hüküm bulunmaktaydı. Ancak yasa tasarısındaki 21. madde “Vergiden Muaf Tutma” hükmü Yunan Meclisinde yapılan görüşmelerde kabul edilmedi ve yürürlüğe giren 2008 tarihli yasa metninden çıkarıldı. Tasarıdaki ve kabul edilmeyen 21. madde metni aynen şöyle kaleme alınmıştı:

“(Yunanistan) Gelir Vergisi Yasasının (2238/1994 sayı ve tarihli yasanın) 103. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir. b) Kutsal mabetlere, Kutsal Mitropolitliklere/Despotluklara, Kutsal Manastırlara, Aynaros’taki Manastırlara, Kutsal Patmos Manastırına, Kutsal Sina Manastırına (stin Apostoliki Diakonia, ston panagio tafo) İstanbul Evrensel Patriğine, Kudüs ve İskenderiye Patrikhanelerine, Kıbrıs Kutsal Başpiskoposluğuna, Kıbrıs Stavropigi Manastırlarına ve 25 Ağustos 1923 tarihli yasa ile onaylanmış bulunan 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşmasında öngörülen tüzel kişilere ait binalardan ve genel olarak kiralanarak arazilerden elde edilen gelirler vergiden muafır.”

Diğer taraftan Yunanistan’da vergi konusunda 2459 sayılı ve 1997 (2459/1997) tarihli yasanın³³ 23. maddesinde; “Kutsal ibadet yerleri, Kutsal Manastırlar ve tanınmış din ve mezheplerin kullandıkları taşınmazları vergiden muafır.” hükmü yer almaktaydı. 1998 yılında ise 2579 sayılı ve 1998 (2579/1998) tarihli yasanın 14/1. maddesi gereği; “Yunan Anayasasının 13/2. maddesine göre tanınmış dinler ve mezhepler bu yasanın 35. maddesi saklı kalmak üzere vergiden muafır.” şeklinde bir düzenleme yapıldı.

³³ Bkz. Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α’ 17/18.2.1997).

Yunanistan'ın 2459 sayılı ve 1997 (2459/1997) tarihli yasanın³⁴ 35. maddesinde, Yunanistan ile Türkiye'deki azınlık tüzel kişilerinin sahip oldukları büyük taşınmazlarına uygulayacağı vergi muafiyetindeki mütakabiliyeti düzenlenmekteydi ve maddenin çevirisi aynen şöyledir³⁵:

“(1.) Yunanistan'da bulunan ve 25 Ağustos 1923 tarihli kanun hükmünde kararname ile onaylanan 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşmasının öngördüğü ve kâr amacı gütmeyen azınlık tüzel kişilerinin büyük taşınmaz malvarlıkları vergiye tabidir.

“(2.) Ancak, Yunan Ortodoks azınlık tüzel kişilerinin vergiden muaf tutulmaları koşuluna bağlı olarak, karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, önceki fıkradaki tüzel kişiler, büyük taşınmaz malvarlıklarının vergilendirilmesinden muaf tutulurlar.”

2007 yılında, 35. maddede öngörülen İstanbul'daki “Yunan Ortodoks azınlık”la bağlantılı mütakabiliyet ilkesi 3554 sayılı ve 2007 (3554/2007) tarihli yasanın³⁶ 7. maddesi ile kaldırıldı ve 23. madde ile bundan böyle karşılıklılık ilkesi göz önünde bulundurulmadan Yunanistan'daki Müslüman Türk vakıfları hakkında vergi muafiyeti getirildi.

Diğer taraftan 2459 sayılı ve 1997 tarihli yasa hükmü 2007 yılında yürürlükten kaldırılıncaya kadar, Yunanistan'daki Ortodoks Hıristiyan Kiliselere ait mülkler vergiden muaf olduğu halde, Yunanistan'daki Müslüman Türklere ait vakıflara yasa gereği sürekli vergi salındı. Esasen bu durum Yunanistan Anayasasının “eşitlik ilkesine” -4. maddesinin 1. ve 5. fıkralarına-, mal varlıklarının eşit bir biçimde korunmasına -17. maddenin 1.

³⁴ Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α' 17/18.2.1997).

³⁵ 35. madde: “(1.) Ο φόρος στη μεγάλη ακίνητη περιουσία που ορίζεται από τα άρθρα του παρόντος επιβάλλεται και στα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα μειονοτικά νομικά πρόσωπα που βρίσκονται στην Ελλάδα και προβλέπονται από τη Συνθήκη της Λωζάνης της 24ης Ιουλίου 1923, η οποία κυρώθηκε με νομοθετικό διάταγμα της 25ης Αυγούστου 1923. (2.) Τα νομικά πρόσωπα της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου απαλλάσσονται από το φόρο της μεγάλης ακίνητης περιουσίας, με τον όρο της απαλλαγής με αμοιβαιότητα των αντίστοιχων ελληνορθόδοξων μειονοτικών νομικών προσώπων.”

³⁶ Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α' 80/16.4.2007).

fıkrasına ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. md. ile 1. Ek Protokolün 1. maddesine- aykırıydı.

Diğer taraftan Yunanistan Milli Tapu Dairesine göre, vakıflar da diğer özel mülkiyete sahip olanlar gibi, taşınmazlarını tapuya bildirmek ve tescil ettirmek zorundadırlar ve buradan alacakları belge ve numaralar ile sahiplik haklarını ortaya koyabileceklerdir. Yunanlıların iddiasına göre, Yunanistan vatandaşı Türkler, taşınmazlarını tapuda kayıt altına aldıkları için vergilerini ödeyemiyorlardı. Yunan hükümeti ise, ne tapuya kaydettirmeleri ne tapu verme konusunda ne de vergilerini ödeyebilmeleri bakımından bu mağduriyetleri giderici yönde herhangi bir işlem yapmadığı gibi bir iyileştirici önlem de almamaktadır. Fakat Yunanistan'da yürürlükte bulunan yasa, sahiplik belgesi ya da taşınmazın kendisine ait olduğunu kanıtlayacak tapusu bulunmayan taşınmazlara el koyma hakkını hükümete, idareye vermektedir. Yunanistan'daki Müslüman Türklere ait Vakıflar Osmanlı Devleti döneminde İslam hukukuna uygun bir biçimde kurulmuş olan gerçek vakıflardır. Ancak Batı Trakya'da yıllarca çok sayıda savaşlar yaşanmıştır. Ayrıca bunlara ek olarak iki büyük Dünya Savaşı da bu bölgede yaşanmıştır. Bu arada vakıfların ve devlet dairelerinin arşivleri ile özel kişilerin elindeki birçok belge yok olmuştur. Belgeleri zayı olduğu için sahip oldukları taşınmazların büyük bir çoğunluğunun gerçek sahibi olduklarını kanıtlamakta sorunlar yaşanmaktadır³⁷.

Yunanistan Millet Meclisinde 27 Mart 2007 tarihinde kabul edilen 3554/2007 sayılı ve tarihli yasa ile birlikte 1091/1980 sayılı ve tarihli vakıf yasasına tabi olan Yunanistan'daki tüzel kişilerin Yunanistan vergi dairelerine karşı olan vergi borçları silindi ve bu borçları nedeniyle konulan ipotekler ve icra takipleri kaldırıldı. Söz konusu yasanın 7. maddesi ile vakıf mülklerinden elde edilen gelirlerle ilgili geçmişe yönelik olarak gelir vergisi beyannamesi zorunluluğu da böylece kaldırılmış oldu.

Yunanistan ile Türkiye'deki uygulamalar konusunda önemle üzerinde durulması gereken bir nokta da günümüzde Türkiye, İstanbul'daki Ortodoks

³⁷ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

Hıristiyan hayır kurumlarını iade ederken, buna karşın Yunanistan, bırakın gasp edilen vakıfların iadesini, Gümölcine Belediyesine bağlı Yanıkköy'deki Müslüman Türklere ait mezarlığın orman arazisi olduğunu tam da bu sırada iddia etmektedir ve el koymaktadır. Türkiye ve Türkler yönünden bu konu 1923 Lozan Barış Antlaşması ve özellikle 45. madde hükmü kapsamında düşünülmelidir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki azınlıkla ilgili sorunlar, aynı hukuki nitelikteki iki -Yunanistan ve İstanbul- azınlığın sorunları paralel bir biçimde, birlikte değerlendirilip, karşılıklı adalet, hakkaniyet, eşitlik, insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti çerçevesinde ele alınmalıdır ve çözüme ulaştırılmalıdır. Mağduriyetlerin önlenmesi için; “mütekabiliyet”, “paralel yükümlülük”, “karşılıklılık” “Lozan dengesi”, “denge politikası”, adalet, eşitlik ve buna benzer ilkeler çerçevesinde sorunlara çözüm bulunmalıdır. Buradaki eşitlik ve adalet hem iç hukuktaki eşitlik, adalet hem de Türkiye ile Yunanistan'daki azınlıklar arasındaki karşılıklı adalet ve eşitliktir. Türkiye'de uygulandığı gibi sadece İstanbul Ortodoks Hıristiyanlar ile Türkiye'deki Müslümanlar arasındaki eşitliğin gözetilmesi büyük bir eksiklik ve Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesine, dolayısıyla hukuk devletine aykırıdır ve bir hukuk devletine de bu tür uygulamalar yakışmaz.

Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesinin hukuki niteliği irdelendiğinde, iki yönü bulunduğu görülecektir. Bunlardan birincisi “Yunanistan'daki Müslüman azınlık” bakımından Yunanistan'ı yükümlülük altına sokan, ikincisi de Türkiye'yi Yunanistan'daki Müslüman Türkler üzerinde hak sahibi yapan ve bu şekilde mütekabiliyet/paralel yükümlülük/karşılıklılık ilkesini öngören bir maddedir³⁸. 45. madde olmasaydı Türkiye, Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık bakımından taraf ve belki de söz sahibi dahi olamayabilirdi. Türkiye, Yunanistan ve Avrupa Birliği makamlarıyla İstanbul Ortodoks Hıristiyan Rum azınlıkla ilgili her türlü konuyu ele alırken, iç hukukunda bunlarla ilgili düzenlemeler yaparken, Yunanistan'daki Müslüman Türklerin sorunlarıyla birlikte ele alıp değeren-

³⁸ Bkz. **Toluner**, S. (1999). “Lozan Azınlıkların Korunması Rejimi ve Batı Trakya Türkleri”, İstanbul Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyetinin 75. Yıl Armağanı.; Aynı makale için Bkz. **Toluner**, S. (2000). Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları, İstanbul: Beta Yayınları.

dirmelidir. Bu hem tarihsel hem de Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesinden, uluslararası hukuktan ve “Lozan dengesinden” ya da genel olarak “denge politikasından” kaynaklanan hukuki, aynı zamanda siyasi, tarihi bir görev ve sorumluluktur³⁹.

Sonuç olarak, Türkiye, mağduriyetlerin giderilmesini, adaletin, eşitliğin, barış, huzur, güvenliğin düzenin sağlanmasını, Yunanistan’daki soydaşlarının ve dindaşlarının haklarına sahip çıkmak istiyorsa, İstanbul Rum azınlığı ile ilgili meseleleri; 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesindeki hukuki nitelikli “mütekabiliyet” ilkesinden, yarı hukuki yarı siyasi nitelikli “Lozan dengesinden” ve siyasi nitelikli “denge politikasından” hareket ederek değerlendirmelidir.

Yunanistan’da “vakıf” dediğimizde; Yunanistan vatandaşı Müslüman Türk azınlığın Kutsal İslâm hukukuna uygun bir biçimde Osmanlı Devleti döneminde kutsal İslâm hukuku kuralları çerçevesinde kurulmuş ve günümüzde de bulunan kutsal dini taşınır ya da taşınmazlar, yani gerçek vakıflar aklımıza gelir. Vakıflar, topluma yararlı faaliyette bulunan kurumlar ve İslâm cemaatinin ekonomik değer/gelir elde edilen özellikle taşınmaz niteliğindeki ortak malvarlıklarıdır. Bunlardan elde edilen gelirlerle Yunanistan’daki Müslüman Türklerin taşradaki ya da -İskeçe, Gümülcine, Dedeoğaç, Dimetoka, Rodos ve İstanköy gibi- şehirlerindeki dini kurumlarının, okullarının giderleri ile diğer ihtiyaçları ve bu çerçevede ayrıca hayırsever faaliyetlerin, ihtiyaçların giderleri karşılanmaktadır.

Menteşe Adaları 1947 tarihli Paris Antlaşması ile Yunanistan Devletinin ülkesine dâhil edildi. Bu tarihten itibaren 510 sayılı ve 1947 (510/1947⁴⁰) tarihli “Oniki Adalarda Uygulanacak Hukuk Hakkında” yasa ile Yunanistan Dışişleri Bakanlığı için, Yunanistan Devlet Hukuk Müşavirliğinin hazırladığı 386/28.9.1949 sayı ve tarihli bilirkişi raporunda Müslüman

³⁹ Mütekabiliyet konusuyla ilgili bkz. CİN, T. (2006). “Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Azınlık Sorunlarında Mütekabiliyet İlkesi”, HPD, Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı: 9.

⁴⁰ O N. 510/29.12.1947 “Περί της εν Δωδεκανήσω εφαρμοστέας νομοθεσίας (Oniki Adalarda Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Yasa)”.

Türklere ait vakıf mülklerinin hukuki geleceğini aynen şöyle belirledi⁴¹: “Yunanistan, Menteşe Adalarında kurulmuş bulunan vakıflarla ilgili yükümlülük altına girdi. Ancak bu yükümlülük, yürürlükteki özel yerel hukuk olarak ‘kutsal İslâm yasalarının’ uygulanacağı anlamına gelmemektedir. Başka bir deyişle 510 sayılı ve 1947 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra kurulacak olan vakıflar hakkında Yunan Medeni Yasası ve Giriş Yasası hükümleri uygulanacaktır. İslâm hukuku ise sadece daha önceden 1947’den önce kurulmuş bulunan vakıflar bakımından geçerli olacaktır.”

Yine Yunanlıların iddialarına göre, 1947 tarihli Paris Barış Antlaşmasınının 14/9. maddesi gereği Yunanistan, Menteşe Adalarının Yunanistan’a katılmasından önce kurulan vakıf mülklerine saygılı olma yükümlülüğü altına girdi. Yunan Medeni Yasasının ve Giriş Yasasının Menteşe Adalarında yürürlüğe girmesiyle birlikte, diğer bölgelerde olduğu gibi Menteşe Adalarında da artık yeni Müslüman Türk vakıfları kurulması mümkün olmamıştır. Menteşe Adalarındaki Yunanistan vatandaşı bir Müslüman Türk mal varlığını hayır amacıyla bağışlamak ya da vakıf kurmak isterse Yunanistan Medeni Yasası hükümleri uyarınca bunu yapmak zorundadır. Başka bir deyişle artık geleneksel İslam hukuku hükümleri çerçevesinde vakıflar kuramazlar. Bu nedenledir ki, İslamiyet bakımından ibadet yönü de bulunan vakıflar artık Yunanistan genelinde kurulmamaktadır.

Yunanlıların iddialarına göre ise, bahse konu “Müslüman” vakıflarının devredilebilirliği ya da vakıfların niteliği gereği devredilmezliği ilkesi geçerlidir. Başka bir deyişle vakıfların satılması yasaktır. Ancak bu vakıfların ucuza satılmadığı anlamına da gelmemektedir. İslâm kutsal yasaları da bunu öngörmektedir ya da Yunan Medeni Yasa hükümlerine uygun bir biçimde satın alma da öngörülmektedir. Fakat genel anayasa hükümlerinde de “kamu menfaati” gereği taşınmazların devredilmesi öngörülmektedir. Yunanistan anayasasınının 17/2. maddesinde bu durum düzenlenmiş bulunmaktadır⁴².

⁴¹ <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

⁴² <http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

Sonuç olarak Yunanlılar, 1947 yılında Paris Barış Antlaşmasıyla Yunanistan'a dâhil edilen Menteşe Adalarındaki Müslüman Türkler bakımından, "Batı Trakya Müslümanları" için geçerli ve yürürlükte olan 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması hükümlerinin geçerli ve yürürlükte olmadığını iddia etmektedir.

Türkiye'de Ortodoks Hıristiyanların taşınmaz mülkleri iade edilirken, bu tarihlerde Gümölcine'ye bağlı Yanıkköy Camisinin "Han Tarlalar" vakıf mülklerinin bütün Müslüman Türkler, hatta Ortodoks Hıristiyanlar tarafından vakıf mülkü olduğu bilinmekte olmasına rağmen, Yunan makamlarının iddialarına göre ise 998 sayılı ve 1979 (998/1979) tarihli yasa gereği kamuya ait orman arazisi olduğu bildirildi. Dolayısıyla vakıf arazisi mi? Yoksa orman arazisi mi? olduğu konusunda bir anlaşmazlık/uyuşmazlık ortaya çıktı. Yerli Müslüman Türk ahali tarafından "Han Tarlalar" olarak anılan bu bölge, Yunan kamu makamlarının belgelerinde; "Yanıkköy Yerleşim Yerinin Kuzeyi (Βορείως Οικισμού Νυμφαίας)" ya da "Çoban Köprüsü (Γέφυρα Βοσκού)" ya da "Yanıkköy İstihkâmlarının Kuzeyi (Βορείως του Οχυρού Νυμφαίας)" olarak geçmektedir. Ortaya çıkan sorun bu arazinin vakıf mı? Yoksa "kamuya ait bir orman arazisi" mi? olduğudur. Bu soru ve sorun bir dilekçe ile Doğu Makedonya ve Trakya Bölge Genel Sekreteri Dim. Stamati tarafından Selanik Orman Özel Kuruluna soruldu. Kurul 22 Haziran 2010 tarihinde bu konuyu görüşmek üzere toplandı ve "Han Tarlalar"ın camiye ait vakıf mülkü olmadığına, Yunan Devletine ait orman arazisi olduğuna yani cami aleyhine karar verdi. Aslında "Han Tarlalar" vakıf arazisine ilişkin bu uyuşmazlığın Selanik Orman Özel Kuruluna sorulması işlemi hukuka aykırıdır. Çünkü Yunanistan'da yürürlükteki 3647 sayılı ve 2008 tarihli yasanın 21/1. maddesi "Batı Trakya'daki" Müslüman Türklere ait vakıflarla ilgili çıkabilecek mülkiyet sorunu ve uyuşmazlıklarında taşınmaz mal varlığına sahip bulunan, vakıfların mülkiyet durumuna ilişkin olası anlaşmazlık durumlarının çözümü için Bölge Genel Sekreterinin oluşturacağı Komisyonun karar vermesi gerekir. Dolayısıyla Selanik'te bulunan "Orman Özel Kurul"u karar veremez. Ayrıca Selanik'te bulunan

“Orman Özel Kurul”u mahkeme değildir⁴³. Sonuç olarak 2008 yılında yürürlüğe giren 3647 sayılı yasa ihlâl edilmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de Ortodoks Hıristiyanların hayır kurumları “vakıf” olarak kabul edilip iade edilirken, Gümölcine Orman Müdürlüğü 19.01.2012 tarihinde Gümölcine’ye bağlı Yanıkköy mezarlığının Ormaniye’ye ait olduğunu bir tebligatla köy mütevelli heyeti başkanına bildirdi⁴⁴.

Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlığın aleyhine uygulamalar devam ederken, Bekirli Camiine ait vakıf mallarına Yunan makamlarınca el konulması üzerine Gümölcine milletvekili Ahmet Hacıosman 4 Ekim 2011 tarihinde camiye ait otuz altı dönüm arazinin iade edilmesini ve yeniden Bekirli Camii’nin vakıf mülkiyetine geçmesini talep etti⁴⁵.

23 Nisan 2012 tarihli Hürriyet gazetesine göre ise, “Yunanistan ile Türkiye Arasında Mezarlık Krizi!” çıktı. Gümölcineye bağlı Yalımlı Köyü Mezarlığı ile ilgili olarak Yunan Mahkemesi; “Osmanlı döneminde kamu kullanımına tahsis edilmiş devlet malı olduğu, devletlerin sürekliliği ilkesi çerçevesinde, mülkiyetinin Yunanistan Devletine ait olduğuna” karar verdi⁴⁶.

Yıllardan beri Yunanistan vatandaşı Müslüman Türkler ile Yunanistan hükümetleri arasında yaşanan tek sorun vakıfların işletilmesi ve yönetimi ile ilgili de değildir. Konumuzla ilgili olarak özellikle bu sorun yani vakıfların işleyişi, yönetimi, denetim biçiminden ve vakıf yönetim kurulu üyelerinin Yunan hükümetlerince, Müslüman Türk cemaatin görüşü alınmadan ve

⁴³ Δούδος, Γ. (2010). “Η Ψυχή της μειονότητας έχει πληγωθεί τη μνήμη σκιάζουν φαντάσματα από το παρελθόν” Azınlıkça Dergisi (Batı Trakya’da Yayınlanıyor), Cilt: 59.; Ayrıca aynı konu için bkz. <http://www.azinlikca.net/ellinika-arthra/2010-09-21-07-55-13.html> (31.3.2012).

⁴⁴ http://www.birlikgazetesi.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4364:batı-trakya-tuerklerin-mezarlıi-orman-arazisi-oldu&catid=34:haberler&Itemid=54 (27.01.2012).

⁴⁵ <http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/ahmet-haciosman-yunanistan-pasok-bekirli-camii.html> (03.04.2012).

⁴⁶ Bkz. 23 Nisan 2012 tarihli Hürriyet gazetesini.; <http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/yunanistan-turkiye-mezarlık-krizi-4232012.html> (24.04.2012).

yukarıda sözünü ettiğim yürürlükteki antlaşmalara ve hatta yürürlükteki yasaya aykırı bir biçimde İslâm cemaati tarafından özgür iradeleriyle seçilmeden, doğrudan Yunan makamlarınca keyfi atanmasından kaynaklanmaktadır. Aslında 1967 yılından önce Müslüman Türk cemaati, illerde kendi “Cemaat Reisini” ve “Cemaat Yönetim Kurulu” üyelerini kendisi ve özgür iradesiyle seçmekteydi. Yunanistan’ın devletler hukuku bakımından yükümlülük altına girdiği bu idari özerklik uygulaması, 1967’den itibaren vakıf yönetimine indirildi. Bahse konu bu Yönetim Kurullarının üyeleri Ortodoks Hıristiyan Yunan makamlarınca atanmaya başlandı ve günümüzde de bu durum Müslüman Türk azınlığın bütün itirazlarına rağmen devam etmektedir. Yunanistan’daki vakıfların bu atanmış kişilerce yönetilmesi vakıf mülklerinin satılmasını, bunun sonucu olarak Türklerin vakıf mülklerinin azalmasını, dolayısıyla vakıf gelirlerinin azalmasını ve azınlığın ekonomik özerkliğinin ortadan kaldırılmasına, vakıfların kötü işletilmesine, yönetilmesine neden olmaktadır.

Yunanistan Dışişleri Bakanı 2007 yılında “İskeçe, Gümülcine ve Dimetoka” vakıf yönetim kurulları üyelerinin azınlığın kendisi tarafından özgürce seçileceğini, seçimle işbaşına geleceklerini ve bu konuda yasa tasarısı hazırlandığını ilan etti. Burada dikkat çekici bir nokta Dedeoğaç vakıflarından değil Dimetoka’dan söz edilmesi ve Menteşe Adası vakıflarından hiç söz edilmemesidir. Yunanistan, Menteşe adalarını 2008 tarihli yasanın ve yasa tasarısının dışında tutmuştur, tutmaktadır. Yunanistan iç hukukunda eşitlik ilkesini ihlâl etmektedir ve bunda bir sakınca görmemektedir. Batı Trakya’da vakıf yönetim kurulu seçimlerinin yapılacağı açıklamaları, Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlık tarafından memnuniyetle karşılanırken, bazı Ortodoks Hıristiyanlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Kasım 2013 tarihine kadar ne vakıf yönetim kurulu seçimleri ne de vakıflarla da yakından ilgili olan Başmüftülük ve Müftülükler seçimleri yapılabilmektedir. Yunanistan tarafında değişen bir şey yok. Adaletsizlik ve haksızlıklar Türkiye’nin sahip çıkamadığı dindaşları ve soydaşları aleyhine Yunanistan’da devam etmektedir.

Fakat Türkiye’deki bazı çevrelere bakarsanız, hatta bazı akademisyenlere bakarsanız Türk Yunan ilişkileri gelişmekte ve çok iyidir.

SONUÇ

Yunanistan'daki Yunanistan vatandaşı Müslüman Türklere ait vakıflar ile okullar, esasen Türkiye'ye -Türkiye devleti tüzel kişiliğine- ait olan Türklerin Yunanistan'daki mal varlıkları, vakıfları ve okullarıdır. Yunanistan'daki Yunanistan vatandaşı Müslüman Türklere ait özel, özerk azınlık okullarının çoğu zaten vakıf okullarıdır. Yunanistan'daki Türkler esasen bunların zilyedidir. Bu okul ve vakıfların asıl sahibi Türkiye'dir. Başka bir deyişle Türkiye Cumhuriyetinin Yunanistan'daki eğitim ve öğretim kurumlarıdır. Bu durum başta Lozan Barış Antlaşması ve diğer antlaşmaların gereğidir. Diğer taraftan "Yunanistan'daki Türk azınlık vakıflarıyla ilgili sorunları" Başmüftülük, Müftülükler ve Yunanistan'daki Türk azınlık okullarında yaşanan sorunlarla birlikte ele almalı ve düşünmelidir.

Borçlar yasasında, ticaret yasasında ya da vergi yasasında yapacağınız hatanın telafisi mümkün olabilir. Ancak "azınlık vakıfları yasasında" yapacağınız hatanın telafisi mümkün olmayabilir ve hiç arzu etmediğiniz siyasi ve hukuki sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle olacak ki, Yunanistan "azınlık vakıfları" yasasını 2008 yılında Yunanistan Millet Meclisinden çıkarırken ve yürürlüğe koyduktan sonra uygulama safhasında da çok dikkatli, titiz hareket etmektedir ve duraksamaktadır. Bu bilinçle, Yunanistan'daki Ortodoks Hıristiyanlara ait "hayır kurumları"ndan ayrı bir düzenlemeye gitti. 07.02.2008 tarihinde Yunanistan Meclisi, "Batı Trakya" Türklerinin vakıflarının yönetimi ve işletilmesi ile ilgili olarak 3647 sayılı ve 2008 tarihli "Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimi ve İşletilmesine İlişkin" yasayı kaleme aldı, Meclis'ten geçirdi ve yürürlüğe koydu. Menteşe Adalarındaki Müslüman Türk Vakıflarını dışarıda bıraktı. Türkiye de Uluslararası ilişkiler ve Uluslararası hukuk bakımından yukarıda sözünü ettiğim buna benzer hassasiyetleri gözetmelidir.

Yunanistan'ın çıkardığı 3647 sayılı ve 2008 tarihli "Batı Trakya Müslüman Azınlığı Vakıflarının ve Bunların Malvarlıklarının Yönetimine Dair Kanun" da kendisinden önceki yasada olduğu gibi, Lozan Barış Antlaşmasıyla ilgisini kurdu ve yasanın uygulanacağı yeri/bölgeyi de Lozan Barış Antlaşmasınının 45. maddesine aykırı olarak sadece "Batı Trakya" ilgili olarak sınırlandırdı. Buna göre, Menteşe Adalarındaki Müslüman Türklerin

ve Yunanistan'ın diğer bölgelerindeki Müslüman Türklerin vakıfları bu yasa hükümlerinin dışında bırakıldı. Tekrarlayalım ki Yunanistan'da 1980 ile 2008 yıllarında çıkarılan yasaların ortak özelliği Yunanistan genelindeki vakıflarla ilgili olmayıp, sadece "Batı Trakya Müslüman azınlığı", "Batı Trakya" bölgesi ile ilgili vakıf mülklerine ilişkin olmasıdır. Yunanistan'da, Yunanistan uyruklu Müslüman Türkler ve vakıfları, sadece Batı Trakya'da bulunmamaktadır. Yunanistan'ın diğer bölgelerinde; Menteşe Adalarında -Rodos ve İstanköy'de- da mevcuttur. Ayrıca önemli bir konu da sadece Batı Trakya'da değil, Yunanistan'ın diğer bölgelerinde de yeni vakıflar kurulabilir olmalıdır. 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasınının 45. maddesi "Yunanistan'daki Müslüman azınlıktan" bahsetmektedir. Yunanistan'daki Müslüman azınlığı ve dolayısıyla vakıfları Yunanistan'ın sadece Batı Trakya bölgesi ile sınırlandırmamaktadır.

2008 tarihli Vakıflar Yasası ile Yunanistan'daki Müslüman Türk Vakıfları, hukuk bakımından kamu yararına faaliyet gösteren ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kurum niteliğini kazanmışlardır.

Yunanistan'ın çıkardığı ve yürürlüğe koyduğu 2008 tarihli Vakıflar Yasasınının 24. maddesi dikkatli bir biçimde okunduğunda, 2008 tarihli vakıflar yasasınının zaten uygulanmayacağına 24. maddede kurnazca hüküm altına alındığı görülecektir. Bahse konu yasa günümüzde uygulanmamaktadır. Herkes bilir ki, bir yasanın yürürlükte olması ile uygulanması farklı şeylerdir. 3647 sayılı ve 2008 tarihli yasa yürürlükte değildir. Fakat azınlığın talebi olan ve özellikle vakıf yöneticilerininin seçimine ilişkin hükümleri henüz uygulanmamıştır.

İstanbul'daki Ortodoks Hıristiyanların "hayır kurumlarının" yöneticileri, İstanbul Rum azınlık mensuplarınca özgür bir biçimde seçilmektedir. Yunanistan'daki (İskeçe, Gümölcine, Dedeoğaç, Rodos ve İstanköy) Müslüman Türk azınlık ise yürürlükteki vakıf yasasınının ne zaman uygulanacağını ve vakıf yöneticilerininin serbest, özgür iradeleriyle seçimlerin ne zaman yapılacağını merakla beklemektedirler. Sonuç olarak, Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da, 1967 yılından beri serbest ve özgür seçimlerin -Başmüftülük, Müftülükler ve vakıflar konularında- yapılmasına henüz Avrupa Birliği üyesi Yunanistan tarafından izin verilmemektedir.

Velhasıl, Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'da, insan hakları, hukuk devleti, demokratikleşme gibi sorunların yaşanmakta olduğu⁴⁷, öteden beri Avrupa Birliği üyesi olmak isteyen Türkiye'nin yerine getirmesi istenen Avrupa standartların Yunanistan tarafından çiğnendiği apaçık ortadadır.

Diğer taraftan Türkiye, İstanbul'daki "Ortodoks Hıristiyan vakıflarını" iade ederken, buna karşın Yunanistan, bırakın gasp edilen gerçek vakıfların iadesini, Gümülçine Belediyesine bağlı Yanıkköy'deki ve yine Gümülçine'ye bağlı Yalımlı köyündeki Müslüman Türklere ait mezarlıkları -ki mezarlıklar vakıf mülküdür- orman arazisi olduğunu iddia ederek haksız yere el koymaktadır. Türkiye ve Türkler yönünden bu konu 1923 Lozan Barış Antlaşması; özellikle de 45. madde kapsamında hukuki nitelikli bir kavram olan a) Mütakabiliyet/paralel yükümlülük/karşılıklılık ilkesi, b) Yarı hukuki yarı siyasi nitelikli bir kavram "Lozan dengesi" ve c) Siyasi nitelikli bir kavram olan "denge politikası" çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Hem Yunanistan'ı hem de Türkiye'yi hukuken bağlayıcı nitelikteki Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesinde mütakabiliyet/paralel yükümlülük/karşılıklılık ilkesi düzenlenmektedir⁴⁸. Başka bir deyişle 45. maddenin bir yönü de Türkiye'deki İstanbul Rumları ile Yunanistan'daki Müslüman Türklerin eşit olması/eşitliği ilkesidir. Bunu da sağlayacak olan, alacağı siyasi ya da hukuki önlemlerle duruma göre ya Türkiye hükümetleri ya da Yunanistan hükümetleridir. Türk vatandaşı Ortodoks Hıristiyan İstanbul Rumlarının, Türk vatandaşı Türkiye Türkleri ile eşitliğinin -iç hukuktaki eşitliğin- yanında bir de ihmal edilmemesi gereken, hukuken bağlayıcı nitelikteki ve uluslararası bir antlaşmadan, uluslararası hukuktan, hukuki metinden ve onun 45. maddesinden kaynaklanan İstanbul'daki Ortodoks Hıristiyan Rumlar ile Yunanistan'daki Müslüman Türklerin eşitliği -uluslararası/devletlerarası nitelikli eşitlik- mevcuttur. İç hukuktaki eşitlikten, anaya-

⁴⁷ <http://www.tanea.gr/gnomes/?aid=4654690> (31.3.2012).

⁴⁸ Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesinin karşılıklılık olup olmadığı konusunda bakınız: **Meray**, S. L. (1970) Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler, Takım I, Cilt 1, Kitap 2, Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 167, 191, 195-197, 201, 220; **Toluner**, S. (2000) Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları, Beta Yayın, s. 220, 222, 223, 241.

sadaki vatandaşların eşitliği ilkesinden söz edilirken konumuzla ilgili 45. maddedeki uluslararası nitelikli eşitlik de ihmal edilmemelidir ve gözden kaçırılmamalıdır. Mütakabiliyet uygulanınca, insan hakları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkeme kararları ile ilgili çıkabilecek sorunlar da kuşkusuz önemlidir. Ancak caydırıcılık ve Yunanistan'daki vakıflara -ve diğerlerine- sahip çıkabilmek için, eğer Türkiye'nin çıkarları gerekli kılıyorsa bazı şeyler göze alınabilmelidir. Burada kritik "çıkart" ölçütü önem kazanmaktadır. Hukukta "kötü örnek, emsal teşkil etmez" fakat yine de konumuzla ilgili olarak Türkiye'nin muhatabı durumundaki Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'dan, "Avrupa standartlarına" ilişkin bir örnek verelim: 1927 yılında kurulan İskeçe Türk Birliği Derneğinin kapatılmasına ilişkin dava 1983 yılında başladı. 2008 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Yunanistan'ı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesi ile 11. maddesini ihlâl etmekten ve ayrıca 8.000 Avro tazminat ödemeye mahkûm etti⁴⁹. Ancak Yunanistan ne takdir edilen tazminatı ödemektedir, ne de derneğin eski haliyle kaldığı yerden resmen ve hukuken faaliyetlerine devam etmesine izin vermektedir. Son olarak, bu konuyla ilgili Yunanistan Yargıtay'ı "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarının Yunanistan'ı bağlayıcı olmadığı" mealinde bir karar verdi.

Burada önemli bir soru ya da sorun daha ortaya çıkmaktadır. Mütakabiliyet/paralel yükümlülük/karşılıklılık kime karşı uygulanacaktır? Bu sorunun cevabını Lozan Barış Antlaşmasının 45. maddesi vermektedir. Buna göre, mütakabiliyet, Yunanistan'daki "Müslüman azınlık" ile Türkiye'deki İstanbul "Ortodoks Hıristiyan Rum azınlık" arasında uygulanması gerekmektedir. Türkiye'deki "Ermeni azınlık" ile "Yahudi azınlık" 45. maddedeki mütakabiliyete tabi değildir. Bu bağlamda Türkiye'deki Ermeni, Yahudi ve Rum azınlıklarının vakıf temsilcileri de ayrı ayrı kendi azınlık mensubu fertlerden olmalıdır. Bunu daha da somutlaştıracak olursak; günümüzdeki "azınlık vakıfları" temsilcisi İstanbullu Ortodoks Hıristiyan

⁴⁹ İskeçe Türk Birliği davası için bkz. CİN, T. (2011) "Avrupa Birliği Üyesi Yunanistan'da 1983'ten Beri Devam Edegelen İskeçe Türk Birliği Derneğinin Kapatılmasının Hukuki Süreci", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı:1/2010, s. 137 vd.

Rum azınlığından Laki Vingas sadece mensubu olduğu kendi Ortodoks Hıristiyan Rum azınlığını temsil etmelidir. Bu nedenle mevcut uygulama yanlıştır.

Yunanistan'da; a) 2007 yılında vergi ile ilgili yasadan, b) 2008 yılında da vakıf yasasından Yunanistan'daki Türk azınlık ile İstanbul'daki Rum azınlık arasındaki mevcut mütekabiliyet ilkeleri kaldırdı? Ardından da Türkiye iade ederken, Yunanistan; aa) Gümülcineye bağlı Yanıkköy mezarlığı ile bb) Yine Gümülcineye bağlı Yalın köyü mezarlığı kamulaştırdı cc) "Yunanistan ile Türkiye arasında mezarlık krizi"⁵⁰, "Türkiye İade Ederken, Yunanistan Gasp Etmeye Devam Ediyor"⁵¹ başlıklı haberler gazetelerde yer almaya başladı. İstanbul Ortodoks Hıristiyan Rumları ile Yunanistan'daki Müslüman Türkler arasında mevcut "denge" İstanbul Rumları lehine bozuldu. Muhtemel "Heybeliada özel özerk Ruhban okulunun" açılması durumunda da aynı mağduriyet, eşitliklessness, adaletsizlik, hakkaniyetsizlik, başarısızlık yaşanacaktır. İstanbul Ortodoks Hıristiyan azınlığın "din adamı/görevlisi yetiştirme hakları" ile "vakıf hakları" kabul edilebilir, fakat Yunanistan'daki "Müslüman azınlığın" ihtiyacı olan ve Atina Barış Antlaşmasından⁵² kaynaklanan Müslüman "din görevlisi yetiştirme hakları", "vakıflarla ilgili hakları" ve diğer hakları ihmal edilebilir, görmezden gelenebilir anlayışını kabul etmek mümkün değildir. Türkiye'de, Yunanistan'ın tam tersine şu görüşler dillendirilmektedir: "insan hakları söz konusu ise mütekabiliyet uygulanmaz", "kötü örnek, emsal teşkil etmez", "vatandaşlar arasında eşitlik", "iki yanlış bir doğru yapmaz", "80 küsur yıl geçti, Lozan eskidi, değişsin", "aman dostluk bozulmasın". Öne sürülen ve ifade edilen bu görüşler tersinden okunduğunda şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır:

⁵⁰ Bkz. 23 Nisan 2012 tarihli Hürriyet Gazetesi.

⁵¹ http://www.birlikgazetesi.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4561:turkeye-ade-ederken-yunanistan-gasp-etmeye-devam-ediyor&catid034:haberler&Itemid=54 (09.02.2012).

⁵² Bkz. 1913 tarihli Atina Barış Antlaşmasının 3 Numaralı Protokolünün 6 Numaralı Paragrafına göre: "Kadı-Müftü yani dini hukuku başka bir deyişle şeriat hukukunu bilen din adamları yetiştirmek üzere bir özel kuruluş (okul) açılacaktır."

“Bırakın Avrupa Birliği üyesi Yunanistan istediğini yapsın, Siz Avrupa Birliği üyesi olmak isteyen Türkiye, Avrupa standardını yakalayın!”.

Türkiye, hangi hakları “İstanbul Ortodoks Rum azınlığa” -buna Ermeni ve Yahudi azınlığı dâhil değildir!- tanımaktaysa, aynı hakları Avrupa Birliği üyesi Yunanistan da, “Yunanistan’daki Türk azınlığa” tanımalıdır. Bu adaletin gereğidir. Yunanistan’ın tanımadıklarını, Türkiye de tanımamalıdır. Bunun amacı karşılıklı adaletin, eşitliğin, gerçek dostluğun, gerçek barışın, düzenin ve güvenliğin sağlanmasıdır. Avrupa Birliğine üye olmak isteyen Türkiye “iade ederken”, ekonomik krizde bulunan Avrupa Birliği üyesi Yunanistan’ın ise meydan okurcasına “kamulaştırması, gasp etmesi”, karşılıklı ilişkileri iyileştirici ve güven artırıcı adımlar atmaması, iyi niyetli davranmaması, Türkiye’nin iyi niyetli girişimlerini kötüye kullanması iyi irdelenmesi, dersler çıkarılması gereken düşündürücü bir durumdur.

Diğer önemli bir konu da Yunanistan’da 2008 tarihinde kabul edilen yeni vakıfların artık Yunan Medeni Kanun hükümleri çerçevesinde kurulabilecek olmasıdır. Vakıf müessesinin, vakfeden bakımından ibadet yönü de bulunmaktadır. Yunanistan’da İslam hukukuna uygun bir biçimde vakıf kurdurulmadığından, yeni kurulacak vakıfların sadece Yunan Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde kurulmasına izin verildiğinden, eski vakıflara Yunanistan tarafından el konulmuş olması ve günümüzde de el konulmaya devam edilmekte olması nedeniyle olacak ki, artık Yunanistan’daki Müslüman Türk azınlık fertleri, yeni vakıf kurmaya teşebbüs etmemektedir.

Yunanistan tarafından çıkarılan yasalar yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ne Batı Trakya Müslüman Türk vakıfları hakkında ne de Menteşe Adalarındaki Müslüman Türk vakıfları hakkında uygulanmaktadır. Yunanistan’da zaman içerisinde çıkarılan toplam üç (3) yasa da vakıf idare heyetlerinin, Yunanistan uyruklu Müslüman Türk cemaati tarafından seçilmeleri öngörülmüş olmasına rağmen, serbest seçimler 2013 yılı Kasım ayı geldiği halde henüz yapılamamıştır. Avrupa Birliği üyesi Yunanistan, yasaya “itiraz ettikleri için uygulamıyoruz!” diyor. Fakat Türkler; “vakıf yöneticilerinin özgür iradeleriyle yapılacak seçimle işbaşına gelmelerini talep” ediyor. Türklerin itiraz etmedikleri, yasanın bu hükmü dahi uygulanmamaktadır. Tekrarlayalım ki, bu atama işlemleri hem

antlaşmalara hem de Yunanistan'ın kendi çıkardığı ve yürürlüğe koyduğu 2008 tarihli yasaya aykırıdır.

Yunanistan yasama organının çıkardığı 2008 tarihli yasadaki, Yunanistan'ın işine gelen Müslüman Türk "mezarlıkların kamulaştırılması"na ilişkin hükmü ise, Yunanistan hükümeti uygulamaktadır.

Batı Trakya'daki ve genel olarak Yunanistan'daki Müslüman Türk vakıfların mülklerinden elde edilen gelirler azınlığın, Yunan yönetimine karşı ekonomik bağımsızlığının, özgürlüğünün ve özerkliğinin yegâne teminatıdır. Müslüman Türk kültür yaşamında ve tarihinde vakıflar, sosyal dayanışmada çok önemli roller üstlenmiştir. Günümüzde de bu rolünü Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık bakımından, eğer izin verilirse ifa etmeye devam edecektir. Bu nitelikteki izin hatalı da olursa tek taraflı olarak ve karşılık gözetilmeden Türkiye tarafından verilmiştir. Yunanistan tarafından bu iyi niyet karşılıksız bırakılmamalıdır.

Bugün devletlerin yerine getirdiği pek çok kamu hizmeti, Osmanlı döneminde vakıflar eliyle yapılmaktaydı⁵³. Yunanistan'daki vakıflar, en azından mevcut dört antlaşmaya uygun hareket edilebilse, Yunanistan makamlarının azınlık için yerine getirmekten kaçındıkları birçok kamu hizmeti, çok derin ekonomik krizin yaşandığı -ki bu kriz Yunanistan'daki Türk azınlık bakımından daha da ağır hissedilmektedir- günümüz Yunanistan'ında Türklerin çok acil ihtiyaçları vakıflar ve vakıf yönetim kurulları eliyle karşılanabilecektir.

Sonuç olarak, Yunanistan'daki vakıflar, Osmanlı Devleti döneminde kurulmuş ve günümüzde ayakta kalabilenleri korumak, antlaşmalar gereği Yunanistan'ın yükümlülüğüdür. Yunanistan bu yükümlülüğünden kaçınmaktaysa, Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık ile Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin görevi, Yunanistan'a bu yükümlülüğünü ve sorumluluğunu çeşitli hukuki ve siyasi taktik ve yöntemlerle başarılı bir biçimde hatırlatmaktır. Bu da Türkiye hükümetlerinin hem tarihi, hem siyasi, ahlâki hem de hukuktan kaynaklanan görevleridir.

⁵³ **Ertaş, Ş.** (2001). "Osmanlıda Mülkiyet, Yaşama ve İnanç Özgürlüğü", Prof. Dr. İrfan BAŞTUĞ Armağanı, Yayınlayan: Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 64.

Kaynaklar

- Cin, T.:** Yunanistan'daki Müslüman Türk Azınlığın Din ve Vicdan Özgürlüğü (Başmüftülük ve Müftülükler Sorunu), Ankara 2003, (Seçkin Yayınevi).
- Cin, T.:** “Yunan Vatandaşlık Yasasına Göre Yunan Asıllılığının (Vatandaşlığının) Kazanılması”, (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, 2003).
- Cin, T.:** “Yunanistan’da Millî Kimlik Anlayışının Hukukî Boyutları ve En Temel Bir İnsan Hakları İhlâli Örneği” (İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 71, Sayı: 3, 2006).
- Cin, T.:** “Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Azınlık Sorunlarında Mütakabiliyet İlkesi”, (HPD, Hukukî Perspektifler Dergisi, Sayı: 9, 2006).
- Cin, T.:** “Batı Trakya’da Mevcut Müftülükler Sorununa İlişkin Yunanistan Danıştay Kararlarının Tahlihi”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, 2007).
- Cin, T.:** “Türkiye ile Yunanistan’daki Azınlık Vakıflarının Hukukî Düzenlemelerinin Karşılaştırılması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ünal NARMANLIOĞLU’na ARMAĞAN, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007).
- Cin, T.:** “Batı Trakya Türklerinin Hukukî Statüsü, Sorunları ve Avrupa Birliği”. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, 2009)
- Cin, T.:** “The current problems of the Turks of Western Thrace in Greece as member of the European Union”. (Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 4, 2009).
- Cin, T.:** “Avrupa Birliği Üyesi Yunanistan’da 1983’ten Beri Devam Edeleyen İskeçe Türk Birliği Derneğinin Kapatılmasının Hukukî Süreci”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı:1/2010, 2011).

- Çevik, A.:** “Azınlık Psikolojisi ve Yunanistan’da Yaşayan Türk Azınlık”, (Asam/Avrasya Dosyası, Cilt: 13, Sayı: 2, 2007).
- Δούδος, Γ.:** “Η Ψυχή της μειονότητας έχει πληγωθεί τη μνήμη σκιάζουν φαντάσματα από το παρελθόν” (Azınlıkça Dergisi (Batı Trakya’da Türkçe ve Yunanca yayımlanıyor), Cilt: 59, 2010).
- Ertas, Ş.:** “Osmanlıda Mülkiyet, Yaşama ve İnanç Özgürlüğü”, (Prof. Dr. İrfan BAŞTUĞ Armağanı, Yayınlayan: Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Ankara 2001, Seçkin Yayınevi).
- Fendoğlu, H. T.:** “Önceki Hukukumuzda ve Batı’da Din Özgürlüğü Teori ve Uygulaması”, (Türkiye Günlüğü, Sayı: 21, 1992).
- Kılıç, H.:** Türkiye ile Yunanistan Arasında İmzalanan İkili Anlaşmalar, Önemli Belgeler ve Bildiriler (Bugünkü Türkçe ile Tam Metinleri), T.C. Dışişleri Bakanlığı Yunanistan Dairesi Başkanlığı Yayını, 1992).
- Μάνου, Στ. (Manu, St.).** “Όσα πρόκειται να γίνουν στο Κόσοβο θα έπρεπε πιστεύω να μας θυμίσουν την ανάγκη μεγάλης προσοχής κατά τον χειρισμό μειονοτικών ζητημάτων (Kosova’da Olabilecekler, İnanıyorum ki Bize Azınlık Meselelerinin Büyük Bir Dikkatle Ele Alınması Gerektiğini Hatırlatmaktadır.)” <http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w/articles/politics/217/01/2008/255785> (27.02.2008).
- Meray, S. L.:** Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler, Takım I, Cilt 1, Kitap 2, (Ankara Üniversitesi Basımevi), 1970.
- Siyavuşoğlu, N.:** “Cemaat Vakıfları Sendromu”, <http://www.mmvakder.org.tr/yazilar.asp?id=1> (31.03.2012).
- Toluner, S.:** “Lozan Azınlıkların Korunması Rejimi ve Batı Trakya Türkleri”, (İstanbul Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyetinin 75. Yıl Armağanı, 1999).
- Toluner, S.:** Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye’nin Bazı Dış Politika Sorunları, (Beta Yayım), 2000.
- Toluner, S.:** Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye’nin Bazı Dış Politika Sorunları, (Beta Yayım), İstanbul 2000.

Özdamar, D./Değer, S./Uçkan, M.: “5555 Sayılı Yeni Vakıflar Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme”, (Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: II, Sayı: 1-2, 2007).

1881 tarihli İstanbul Barış Antlaşması.

1913 Tarihli Atina Barış Antlaşması.

1920 Tarihli Yunanistan’daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Sevr Antlaşması.

1923 Tarihli Lozan Barış Antlaşması.

Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α’ 167/1980).

Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α’ 17/18.2.1997).

Yunanistan Hükümet Gazetesi (ΦΕΚ Α’ 80/16.4.2007).

O N. 510/29.12.1947 “Περί της εν Δωδεκανήσω εφαρμοστέας νομοθεσίας (Oniki Adalarda Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Yasa)”.

Yunanistan Yargıtay’ının 1980 yılında 1723 sayılı (1723/1980) “Müftülerin Yargılama Yetkisi” ile ilgili kararı.

23 Nisan 2012 tarihli Hürriyet Gazetesi.

<http://www.tanea.gr/gnomes/?aid=4654690> (31.3.2012).

<http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=38> (31.03.2012).

Türk Dil Kurumu internet Sayfası, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA> (31.03.2012).

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 403, Ankara 1981.

<http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

<http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

1980 Tarihli ve 1091 Sayılı “Batı Trakya’daki Müslüman Azınlığa Ait Vakıfların ve Bunların Servetlerinin İdaresi ve İşletilmesi” hakkındaki yasa

<http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

<http://www.kolonaki-press.com/fakellos-bakoufia-otan-to-batopedi-tha-fantazei-paidiko-paignidi.html> (31.3.2012).

http://www.birlikgazetesi.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4364:bati-trakya-tuerklerin-mezarlii-orman-arazisi-oldu&catid=34:haberler&Itemid=54 (27.01.2012).

<http://www.azinlikca.net/ellinika-arthra/2010-09-21-07-55-13.html> (31.3.2012).

<http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/ahmet-haciosman-yunanistan-pasok-bekirli-camii.html> (03.04.2012).

<http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/yunanistan-turkiye-mezarlik-krizi-4232012.html> (24.04.2012).

http://www.birlikgazetesi.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4561:turkeye-ade-ederken-yunanistan-gasp-etmeye-devam-ediyor&catid=34:haberler&Itemid=54 (09.02.2012).